Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

היינט 10 זייטען

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 15 גראשען

נייער פאלקסבלאט

№ 276 | Łódź Niedziela, 29 listopada 1931 r. | נייעטער יאהרגאנג | לאדז, זונטאג, י"ט כסלו תרצ"ב | № 276

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

גרויסע אנטיסעמיטישע עקסצעסען אויפ'ן אוניווערזיטעט אין ווינע

צעהנדליגער פערוואונדעטע יודישע סטודענטען. — אין בראטיסלאוו לאזט מען נישט אריין אין אוניווערזיטעט די יוד. סטודענטען פון פוילען

ווינע, 28 (ספ. טעל.) היינט זענען אין ווינער אוניווערזיטעט פארגעקומען זעהר ערנסטע אנטיסעמיטישע אויזרוהען, די נאציאנאליסטישע סטודענטען האבען זיך געווארפען אויף די יודען מיט שטעקענס און גומעס און צעהנדליגער פון זיי פערוואונדעט. צו פיל יודישע סטודענטען האט מען געמוזט ארויסרופען די פאגאטאוויע.

בראטיסלאוו, 28 (ספ. טעל.) די יודישע סטודענטען פון פוילען זענען דורך אנטיסעמיטען נישט אריינגעלאזען געווארען אין אוניווערזיטעט, זיי זענען מערדערליך צושלאגען, די אינטערווענץ פון פוילישען קאנסול האט נישט געהאט קיין פעולה.

3 תליות אין בעראנאוויטש

אויפגעהאנגען 7 פערמשפט'ע

בעראנאוויטש, 28 (טעלעפאנ.) פרייטאג האלב 12 בייטאג האט מען אין בעראנאוויטש אויפגעהאנגען 7 פערזאן, וועלכע זענען פערמשפט געווארען צו טויט פאר שפיאנאזש לטובת א שכנות-דיגער מלוכה. ס'זענען אויפגעשטעלט געווארען אויפ'ן תפיסה-הויף 3 תליות. די עקזעקוציע האט געדויערט 3 שעה. אלע פערמשפטע האבען זיך מתודה געווען פאר'ן גלח. די נעמען פון די געהאנגענע זענען: ניקאפאר סמירקא, מיטראפאן קאטשער, יאן באריס ניקאלאי אראקאווסקי, אנאטאל קאשילסקי, יאן אראקאוויטש, אלעקסאנדער פאטשקאוו.

פראצעס געגען א גרופע ווארשעווער פרנסים

צוליר די געשעהענישען אין ווארשעווער קהלה

ווארשא, 28 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט). דער אויספארשונגס - ריכטער האט שוין פערענדיגט די אויספארשונג וועגען די געשעהנישען, וואס זענען בשעתו פארגעקומען אין דער ווארשאווער קהלה און בעת וועלכע ס'איז פערוואונדעט געווארען אין אויג דער פערזעס בנזור. די אקטען זענען איבערגעשיקט געווארען צום פראקוראר און אינגיכען וועט פארקומען דער פראצעס געגען א גרופע פרנסים.

נאך לאנגע שווערע ליידען איז שבת-קודש י"ח כסלו געשטארבן אין עלטער פון 73 יאהר אונזער טייערע הייסגעליבטע און אונפערגעסליכע מוטער, שוויגערמוטער, גרויסמוטער און שוועסטער

נ. ע.

שרה אשת ר' אשר הערש ז"ל זילבערג

(געבוירענע שעראדזקא)

די לויה קומט פאר היינט זונטאג, דעם 29-טען נאוועמבער 1931, 1 א זייגער בייטאג פון טרויער-הויז זשעראמסקיעגא 42 (פאנסקא)

וועגען וואס עס טיילען מיט אין גרויס צער

די טיפטרויערנדע הינטערבליבענע.

זאל „הזמיר" קאשטשושקי 21.

יידישער טעאטער-קאמיטעט אין לאדזש

היינט, זונטאג, דעם 29-טען נאוועמבער, 9 אווענד

א טעאטער-דיסקוסיע

אלטע און נייע וועגן פון יידישן טעאטער

רעפערענטן: דיכטער בראדערזאן, ד"ר פאללעק, רעד. ל. פוקס, מ. פעדער, דיר מ. מזאה, רעזשיסער מאשקאוויטש און ד"ר טארטאקאווער. אין דער דיסקוסיע קאן זיך באטייליקן יעדער פון פובל.

בילעטן פריהער צו באקומען אין באר „איראפעיסקי", שרודמיעסקא 4

7151

צו דער חתונה פון ה'

לעאן זארזשעווסקי

מיט פרל.

עדזשא שאפראן

ווינשען פיל גליק

ראפאל שמייער און פרוי.

בעקאנטמאכונג.

היינט, זונטאג, פינקטליך 8 א זייגער אווענד קומט פאר אין לאקאל פון דער „קולטור-ליגע" בזשעזינער 23

א פערזאמלונג

פון די גלויביגע פון דער

אלטשטעטישער פאלקס - באנק

צו וועלכער אלע אינטערעסירטע ווערען געבעטען פינקטליך צו קומען.

7260 א גרופע גלויביגע

טיף געריהרט זענען מיר צוליב דער אבדה, וואס עס האט אייך געטראפען צוליב'ן פריהצייטיגען טויט פון אייער אונפערגעסליכער טאכטער און שוועסטער נ. ע.

פייגה בת ר' יצחק ז"ל בוימגאלד

און מיר דריקען אויס אונזער אויפריכטיגסטען מיטגעפיהל דער גאנצער פאמיליע.

המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.

די פערוואלטונג פון דער ראדאגאשטשער שוהל „בית יצחק" ע"ש ר' יצחק בוימגאלד ע"ה

בעקאנטמאכונג.

די גרינדונגס-קאמיסיע פון דער „גמילות-חסדים-קאסע" ביים הילפס-פעראיין „משמרת החולים" מאכט עפענטליך בעקאנט אז היינט, זונטאג, דעם 29-טען נאוועמבער ד. י. קומט פאר אין פעראיינס לאקאל, ליפאנאווסקיעגא 6, פינקטליך 7 א זייגער אווענד

די ערשטע גרינדונגס-פערזאמלונג

מיט פאלגענדער טאג-ארדנונג:

1) וואהלען פון א פארזיצענדען, 2) בעשטעטיגען די סטאטוטען, 3) וואהלען פון א פערוואלטונג און רעוויזיאנס-קאמיסיע, 4) פרייע פארשלאגען.

די גרינדונגס-קאמיסיע.

7257

צעהנדליגער וויטעדיגע עדות

גיבען ערקלערונגען אויפ'ן גרויסען „בריסקער" פּראָצעס

וואַרשאַ, 28 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט) די פרייטאָגדיגע זיצונג האָט זיך אָנגעהויבען 10 אייגדער־פריה, מיט די ערקלערונגען פון גלח סאַלאָק, ער איז וויטאָסעס אַ יוגענד־פריינד. דער עדות האָט געלויבט ביז'ן הימעל וויטאָסעס לאַנגיעהריגע אַרבייט לטובת דער פוילישער מלוכה.

דאַן ווערט אויסגעהערט דער אינזש. יאַן פּאָוולאָווסקי, אַ דעפוטאַט אין אַלע פוילישע סיימען, איינער פון די פיהרער פון דער געוועזענער פּויערים־פּאַרטיי. ער גיט אַ רייה ערקלערונגען וועגען סאַוויצקיס טעטיגקייט.

ענטפערענדיג אויף די פראַגען פון די פערטיידיגער, דערצעהלט אויך דער דאָזיגער עדות פיל פאַקטען פון טעראָר מצד די סאַנאַציע־באַיובקעס. איהם אַליין זענען אַזעלכע באַיובקעס עטליכע מאָל בעפאַלען און

מוראדיג צעשלאָגען

דער לעצטער אָנפאַל אויף איהם איז פאָרגעקומען אין מאַי 1930.

ער איז דאַן אַזוי צושלאָגען געוואָרען, אַז ער איז געבליבען ליגען אָהן בעוואוסטזיין. דער יודישער קרעמער פון דאָרף, וואו דער אָנפאַל איז פאָרגעקומען האָט מורא געהאַט צו געבען וואַסער אויף אָפּצוּמינטערן איהם. ער האָט געזאָגט: „זיי וועלען מיך דערנאָך דערפאַר דערהרג'ענען".

דער עדות דערצעהלט אויך וועגען בעריהמטען אַפּיציר־וויזיט, דעם 31. אָקטאָבער, אין סיים. ער האָט דאַן — זאָגט ער — דער עיקר מורא געהאַט, אַז אַמשרעקליכסטען וועלען די אָפיצירען

זיך אָפּרעכענען מיט ליבערמאַנען

פאַר זיין ראָל אין טשעכאָוויטש־פּראָצעס. ער האָט דעריבער דאַן זיך געבעטען ביי ליבערמאַנען, ער זאָל זיך אויסבעהאַלטען. ער זאָל אַוועקגעהן. ליבערמאַן האָט אָבער אַפילו נישט געוואָלט דאָס הערען.

דער עדות גיט אויך אָן אַ רייה פאַקטען, אויף וואָסער אופן מ'האָט געפעלשט אין יאָהר 1928 די אָפּגעגעבענע שטימען אין טאָג פון די סיים־וואַהלען. ער גיט אויך אַ בילד פון דער סיסטעמאַטישער פערניכטונג פון דער זעלבסטפערוואַלטונג אין גאַליציע.

דאַן טרעט מען צו אויסהערען אַ

רייה בעשולדיגונגס־עדות

וועלכע האָבען זיך צוליב פערשידענע סיבות נישט צוגעשטעלט אין דער געהעריגער צייט. איינער פון זיי, איז דער לייטער פון קראָקאווער אויספאָרשונגס אַמט, פּאָלאַק. ער בעווייזט, אַז מאַסטעק איז געווען איינער פון די הויפּט־שולדיגע אין די קראָקאווער געשעהעניש'ען פון יאָהר 1923.

אין יאָהר 1929 האָט מאַסטעק — זאָגט דער עדות — אויך זיך געשטעלט בראש פון דער טעטיגקייט אַרויסצורופען אַ רעוואָלוציאָנערען שטורם אין קראָקע.

דער עדות אַלאַרטשיק, קאָמיסאַר פון דער קראָקאווער פּאָליטישער פּאָליציי, דערצעהלט זעהר פיל וועגען דער אינטענסיווער צוגרייטונגס־אַקציע פון פּ.פּ.ס., צום קראָקאווער קאָנגרעס; וועגען אַ קאָנפערענץ פון אָנהויב יוני 1930; עס איז אַפילו בעשלאָסען געוואָרען צו פּראָקלאַמירען אַן־

אַלגעמיינעם שטרייק

אין לאַנד צומאָרגענס נאָכ'ן קראָקעווער קאָנגרעס. עס זענען רעאָרגאַניזירט געוואָרען די שוין פון פריהער בעוואָפענטע באַיובקעס. עס זענען געשאַפען געוואָרען די אַזוי גערופענע פינפטליך. איין טייל פון די באַיובקעס איז איבערגעגעבען געוואָרען די מיסיע נאָכצושפּאָנירען די פּאָליציי. 60 פעפעס'ישע באָיאָוצעס זענען צו דעם ציל בעשטימט געוואָרען, אַז פּ.פּ.ס. האָט

גרויסע נעווער־זאַפּאַסען

דער עדות דערצעהלט נאָך צום סוף וועגען אַ קאָנפערענץ פון וויטאָסען און קערניקען מיט'ן גענעראַל קוקיעל דעם 7. סעפּטעמבער (צוויי טעג פאַר בריסק). אין זעלבען טאָג האָבען וויטאָס, קיערניק, גרושקא און פּראָפ. מאַרכלעווסקי, ביי אַ זעהר גוטען מיטאָג, אָפּגעהאַלטען אַ פערטרויליכע קאָנפערענץ, אין פּאָלערס בעריהמטען רעסטאָראַן. דאָרט זאָל מען האָבען אַפילו אָיומגערעדט דעם צוזאַמענשטעל פון דער רעגירונג נאָכ'ן אַראָפּוואַרפען די איצטיגע.

פּראָקוראָר ראַוזע: צי ווייסט איהר, אַז פּ.פּ.ס. האָט קאָלפּאָרטירט אומלעגאַלע אויפרופען און אַן־אומלעגאַלען אינפאָרמאַציע־ביולעטין?

— יאָ. איך האָב זיי אַליין געזעהן און געלעזען.

— פון וועמען האָט איהר דאָס בעקומען?

— פון מיינעם אַנ'אינפאָרמאַטאָר, אַ מיטגליד פון פּ.פּ.ס.

— צי ווייסט איהר, אַז פּ.פּ.ס. האָט קאָלפּאָרטירט לימאַנאָווסקיס קאָנפיסקירטען בריף?

— יאָ, דער דאָזיגער בריף איז פערשפּרייט געוואָרען אין אַ זעהר גרויסער צאָהל. יעדער מיטגליד פון די פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען האָט קומענדיג אין פעראיין־לאָקאַל בעקומען אַנ'עקזעמפּלאַר פון דאָזיגען בריף.

אַדוו. בערנסאָן: פון וואַנען ווייסט איהר וועגען דער קאָנפערענץ פון אָנהויב יוני 1930?

— פון פערטרויליכע קוועלען.

קענט איהר גאַראַנטירען, פאַר דער ריכטיגקייט פון אייערע בעקומענע אינפאָרמאַציעס?

— אָ, געוויס.

— וואָס־זשע האָט מען דאָרט אויף יענער קאָנפערענץ בעשלאָסען?

— צו רופען דעם קראָקאווער קאָנגרעס.

— און פריהער פאַר דער קאָנפערענץ איז נאָך אַזאַ בעשלוס נישט געווען? [illegible] האָט מען [illegible] שוין דעם 28. מאַי אין גאַנצען לאַנד געוואוסט וועגען בעשלוס צו רופען דעם קראָקאווער קאָנגרעס?

דער עדות הויבט אָן פּלאָנטערן

כ'געדענק נישט גענוי

איך רעכען, אַז — יאָ.

— ערקלערט מיר דאָך, לאָזט בערנסאָן נישט אָפּ דעם עדות, ווי קומט דאָס, וואָס וועגען אַזאַ וויכטיגער קאָנפערענץ, וואו מ'האָט שוין אַפילו צוגעגרייט אַ רעגירונג, האָט איהר דעם אויספאָרשונגס־ריכטער גאָרנישט דערצעהלט?

דער עדות דענערווירט זיך. קיין ענטפער גיט ער נישט.

— אויב איהר האָט געהאַט גענויע ידיעות, וועגען די נעמען פון בעוואָפענטע באָיאָוצעס, פאַר וואָס האָט איהר זיי נישט געהייסען אַרעסטירען?

— דאָס איז נישט געווען אָפּהענגיג פון מיר.

— נו, און די באָיאָוצעס, וועלכע האָבען נאָכגעשפּיאָנירט דער פּאָליציי — פאַר וואָס האָט מען נישט אַרעסטירט?

— אויב עס וואָלט געהערט צו מיר וואָלטען זיי געווען אַרעסטירט. אָבער דאָס האָט צו מיר נישט געהערט.

— וואו זענען געשריבען געוואָרען אייערע ערקלערונגען, וואָס איהר האָט געגעבען דעם אויספאָרשונגס־ריכטער דעמאָלט?

— אין דער... וואָיעוואָדזטווע.

— דורך וועמען?

— דורך אַ מאַשיניסטקע פון דער וואָיעוואָדזטווע.

— און דעמאָלט האָט זי אייך פאָרגעלעזען פאַר אייער אונטערשרייבען?

— יאָ. געוויס.

אַדוו. בערנסאָן בעט דאָס געריכט זאָל פעסטשטעלען אויפ'ן גרונד פון אַ גאַנצע רייה סימנים, אַז דער פּראָטאָקאָל פון די „דערקלערונגען" פון עדות ביים אויספאָרשונגס־ריכטער איז געווען צונויפגעשטעלט נישט לויט די געהעריגע פאָרשריפטען.

דאָס געריכט שטעלט פעסט, אַז אַזוי איז עס טאַקע.

אַדוו. ראַדזשינסקי: צי קענט איהר אונז זאָגען, ווער עס איז געווען אייער אינפאָרמאַטאָר?

— יאָ, פאַר וואָס נישט?

דאָס איז געווען ווינצענטי קאָראַלעוויטש, איינער פון די פיהרער פון קראָקאווער פּ.פּ.ס.

— איז עס זיכער, אַז קאָראַלעוויטש.

— יאָ.

— איהר האָט דאָ אַזוי פיל דערצעהלט וועגען געוועהר. וואָסער רעזולטאַט האָבען געגעבען אַלע רעוויזיעס אין קראָקע?

— מ'האָט צוגענומען אַנ'ערך... זיבען שטיק געוועהר.

— אין דעם געהט שוין אויך אַריין די פיר שטיק געפעהרליך געוועהר, וואָס מ'האָט געפונען ביי וואַגוטען?

אין זאַל בריכט אויס אַ געלעכטער. מ'דערמאָהנט זיך די סצענע מיט'ן דעמאָנסטרירען אויפ'ן ריכטער־טיש די אַלטע מוזעאום־אַנטיקען פון וואַגוטס „געוועהר".

— אָבער, וויל זיך ראַטעווען דער עדות — מ'האָט דאָך געפונען ביי איינעם 2 גראַנאַטען?

— אויף וויפיל איז דער פון די גראַנאַטען פער'משפּט געוואָרען....?

— אויף... צוויי וואָכען אַרעסט (אין זאַל בריכט ווידער אויס אַ געלעכטער).

אַדוו. יאַראָש: צי האָט איהר דאַן געזעהען אין קראָקע דעם מאַיאָר דזשאַדאַש און קאַסטעק ביערצקי?

— צי ווייסט איהר וועגען זייער פּראָצעס אין מיליטער־געריכט פאַר זייער ראָל בעת יענע געשעהענישען?

— כ'ווייס נישט וועגען דעם.

אַדוו. בערנסאָן: איהר האָט דאָ פערזיכערט, אַז אייער אינפאָרמאַטאָר איז געווען קאָראַלעוויטש. מיט וואָס־זשע דערקלערט זיך דאָס, וואָס איהר האָט אַזוי לייכט אויפגעדעקט די דאָזיגע געהיימניש, בעת געוועהנטליך זענט איהר זיך נישט נוהג אַרויסצוגעבען אייערע קאָנפידענטען? צי איז דאָס דער קאָראַלעוויטש, וועלכער איז דער מיט־רעדאַקטאָר פון „נאַפּשוד"?

— יאָ, דער זעלבער.

— אַלזאָ, דער זעלבער, וועלכער האָט פעראָפענטליכט אַ באַטיץ וועגען אייער דעמיסיע און דערפאַר דינט איהר איהם איצט אָפּ מיט דער דאָזיגער...

איינגאַרטיגער נקמה

— קיין שום נקמה! — שרייט אויס דער עדות. דאָס איז דער אמת. ער איז פיל מאָל ביי מיר געווען, יעדעס מאָל ווען ער האָט מיר געגעבען אינפאָרמאַציעס זענען דערביי אָנוועזענד געווען נאָך עדות פון צווישען די לייטער פון אויספאָרשונגס־אַמט.

קיערניק: איהר זענט זיכער, אַז די קאָנפערענץ אין פּאָלערס רעסטאָראַן, אין וועלכער איך מיט וויטאָסען האָבען זיך בעטייליגט, איז פאָרגעקומען דעם 7. סעפּטעמבער?

— יאָ.

— איהר קענט אַפילו אָנווייזען גענוי, אין וועלכען צימער, אויף וועלכען אָרט מיר זענען געזעסען און אפשר אויך אַפילו, וואָס מיר האָבען דאַן געגעסען?

— יאָ. שרייט אויס דער עדות. עס איז געווען

שוין איינמאַל אַ רייכע סעודה

קיערניק מעלדעט דאַן, אַז ער קען בעווייזען, מיט עדות, אַז ער און וויטאָס זענען יענעם טאָג אַפילו

נישט געווען אין קראָקא

ביידע האָבען דעם גאַנצען טאָג פערבראַכט אין רידזמאַנאָווע, וואו עס איז פאָרגעקומען זייערער אַ מיטינג.

אַלאַרטשיקס פעריהער ווערט פערענדיגט מיט אַ בעשלוס פון געריכט איהם נאָכאַמאָל אַרויסצורופען און שטעלען איהם אויף אַ קאָנפראָנטאַציע מיט קאָראַלעוויטשען.

עס קומט ווידער די רייה פון פערטיידיגונגס־עדות.

דעפּוטאַט וואָזשיקאָווסקי דערצעהלט אַ רייה

סענסאַציאָנעלע פּרטים

וועגען די בעריהמט־געוואָרענע בודזשעט־איבער־שרייטונגען און וועגען דער געשיכטע פון טשעכאָוויטש־פּראָצעס פאַר'ן מלוכה־טריבונאַל. דער עדות איז יאָהרען לאַנג געווען וויצע־פּרעזעס פון דער בודזשעט־קאָמיסיע אין סיים. ער איז אויך געווען איינער פון די דריי אָנקלאָגער אין טשעכאָוויטש־פּראָצעס, ער זאָגט: דער פּראָצעס איז נאָך נישט פערענדיגט. אַזוי לאַנג ווי דער אורטייל איז נישט אַרויסגעטראָגען געוואָרען. איך, פּונקט ווי דער אָנגעקלאָגטער ליבערמאַן זענען דעריבער אויך איצט נאָך אַלץ פּראָקוראָרען פון מלוכה־טריבונאַל אין נישט פערענדיגטען טשעכאָוויטש־פּראָצעס.

— איך געדענק די ווערטער, וואָס ליבערמאַן האָט געזאָגט: „נישט קוקענדיג אויף די פיזישע און מאָראַלישע פּאָלגען, וואָס עס דערוואַרטען מיר, וועל איך דאָך זיך פיהלען גליקליך אויב איך וועל האָבען מיטגעווירקט דערצו, אַז די געזעצליכקייט זאָל זיגען".

מאַסטעק שרייט אויס פון אָרט: ער האָט שוין דאַן פאָראויסגעזעהען.... בריסק.

דער פאָרזיצער רופט מאַסטעקען צו אָרדנונג.

אַדוו. האָניגוויל: איהר זענט קאָנ אייער ראָל נישט געזעסען אין בריסק?

— איך בין זיכער, אַז ליבערמאַן איז פאַר זיין ראָל יאָ געזעסען אין בריסק.

מאַיאָר דזשאַדאַש וועגען רעד. העקער

וואַרשאַ, 28 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) אין צוזאַמענהאַנג מיט די ערקלערונגען, וועלכע ס'האָט געגעבען דער הויפּט־רעדאַקטאָר פון „נאַפּשוד", העקער, אויפ'ן בריסקער פּראָצעס, האָט דער דירעקטאָר פון סיים־ביוראָ מאַיאָר דזשאַדאַש געגעבען דעם פאָרשטעהער פון „איסקראַ" פאָלגענדע ערקלערונגען:

איך בין געווען שעף פון דער זיכערהייטס־אָפּטיילונג, אין דער קראָקאווער וואָיעוואָדזטווע, אין דער צייט, דאָס הייסט אין יאָהר 1927 און 1928 איז העקער געווען מיין אינפאָרמאַטאָר וועגען די בעציהונגען אין פּ.פּ.ס. אין ביי דער געלעגענהייט האָבען מיר פיל מאָל אַרומגערעדט די פראַגע פון העקערס איבערגעהען אויף אַ מלוכה'שען אַמט. ער האָט געזאָלט איבערנעהמען דעם פּרעסע־רעפעראַט אין דער זיכערהייטס־אָפּטיילונג אין דער קראָקאווער וואָיעוואָדזטווע. דער דירעקטאָר דזשאַדאַש האָט ווייטער געזאָגט, אַז די פּאָליטיקער פון פּ.פּ.ס. ווייסען וועגען דער בעציהונג פון ה' העקער צו דער זיכערהייטס־אָפּטיילונג ביי דער קראָקאווער וואָיעוואָדזטווע, ווייל אין טאָג פון פערשטאָרבענעם ד"ר מאַרעקס לוויה האָב איך גערעדט מיט די דעפּוטאַטען זשולאַווסקי און סטאַנטשיק און איך האָב אויסגעדרוקט מיין פערוואונדערונג, אַז העקער, וועלכער איז געווען מיין אינפאָרמאַטאָר און געוואָלט אָננעהמען אַ מלוכה־פּאָסטען, האָט די חוצפּה אָנצופאַלען אויף דעם לאַגער, צו וועלכען ער האָט זיך אַליין געשטופּט.

* * *

אויף דעם אינטערוויו פון מאַיאָר דזשאַדאַש, האָט רעד. העקער אין נעכטיגען „ראָבאָטניק" אָפּגעדרוקט פאָלגענדע אויפקלערונג. „אַלס נקמה פאַר מיין עדות זאָגען אין בריסקער פּראָצעס, האָט ה' דזשאַדאַש מיך שווער בעליידיגט. אין זיינע רעוועלאַציעס, איז נישט פאַראַן קיין וואָרט אמת. די אונטערערדישע רכילות־קאָמפּאַניע קען נישט מיט דער בלאָטע דערגרייכען צו מיין כבוד. דער פּלאַנמעסיגער און קאָנצענטרירטער אָנגריף אויף מיין עהרע, האָט דעם ציל מיך צו ערנידריגען אין די אויגען פון די מענשען, וועלכע קענען מיך נישט. ס'וועט נאָך נאָכקומען די בעלייכטונג פון דער ראָל, וועלכע ס'האָט געשפּילט דער ה' דזשאַדאַש".

* * *

ווי מיר דערוויסען זיך, וועלען די פערטיידיגער פאָרלעגען, אַז מ'זאָל ה' דזשאַדאַש אַרויסרופען אַלס עדות און איהם קאָנפראָנטירען מיט דעם רעדאַקטאָר העקער, אַזוי ווי זיי האָבען נעכטען געפאָדערט צו קאָנפראָנטירען דעם קאָמיסאַר אַלאַרטשיק מיט'ן מיטאַרבייטער פון „נאַפּשוד", קאָראַלעוויטש, וועגען וועלכען אַלאַרטשיק האָט געזאָגט, אַז ער איז געווען אַ פּאָליציי'אישער אינפאָרמאַטאָר.

וואַרשאַ, 28 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט). די הייגטיגע זיצונג פון געריכט האָט זיך אָנגעהויבען 10 אַ זייגער מיט 10 מינוט. דער ערשטער עדות איז דער סעקרעטאַר פון פּראָפּ. פעראיין פון כעמישע אַרבייטער פּשעטאַזשניק.

אַדוו. בענקעל: צי זענט איהר אָנוועזענד געווען בעת די געשעהענישען ביים ציטאַדעל אין יאָהר 1929?

עדות: איך בין דאָרט פערוואונדעט געוואָרען דורך דעם אויבער־קאָמיסאַר פּיקס. בעמען ציטאַדעל איז פאָרגעקומען אַ דעמאָנסטראַציע לכבוד דעם אָנדענק פון די העלדען אין יאָהר 1905. נאָכ'ן פערענדיגען די פייערליכקייטען איז אַ גרופּע מענשען

אַוועק אָנקוקען די תליה

און דאָס אָרט, וואו ס'זענען פאָרגעקומען די עקזעקוציעס. פּלוצלונג האָט עפּעס אַ פערשוין אין אַ שטייפען הוט מיט אַ שוואַרץ בעררעל אַ געשריי געגעבען: „נידער מיט פּילסודסקין". דער קאָמיסאַר האָט אָנגעהויבען צו שלאָגען מיט דער שווערד אַ קליין יונגעל, איך האָב געוואָלט פערטיידיגען דאָס יונגעל. ס'האָט זיך דערהערט אַ פייף און פון אַלע זייטען זענען אָנגעקומען פּאָליציאַנטען און אָנגעגריפען די דעמאָנסטראַנטען. דעמאָלט האָבען זיך די דעפּוטאַטען אַרציזשעווסקי, דיבואַ און פּראַגער געווענדעט צו דער פּאָליציי מיט אַנ'אינטערווענץ, אַז ס'איז נישט גלייך, אַז די פּאָליציי זאָל צוליב אַ פּראָוואָקאַטאָרישען אויסגעשריי פונאַנדערטרייבען דעם עולם, וועלכער געהט רוהיג אַהיים. איך און מיין בעקאַנטער זענען מיר דעמאָלט ערנסט פערוואונדעט געוואָרען.

אַדוו. בענקעל: צי האָט איהר געקענט דעם ה' טולאַ.

איך האָב איהם געקענט, ער האָט זיך שטענדיג געשטופּט אין די פאָדערשטע רייהען. אין די דעמאָלדיגע צייטען זענען געווען אָפטע אָנפאַלען פון יאַווראָווסקיס אָנהענגער, געגען וועלכע מיר האָבען זיך פערטיידיגט. טולאַ האָט געהאַלטען, אַז מיר זענען צו מילד און מיר דאַרפען שאַרפער אַרויסטרעטען געגען דער „בעבע", ער האָט געשטויסען זיך צו שלאָגען מיט די „פראַקעס", צו וואָס מיר האָבען נישט דערלאָזט. איך האָב געוואוסט, אַז ער איז אַרבייטסלאָז און האָב איהם געגעבען אַרבייט אַלס שלאָסער. שפּעטער האָט ער מיר געזאָגט, אַז ער איז געוואָרען אַ וואַזשני אין באַהן־מיניסטעריום. טולאַ איז שטענדיג געווען ראַדיקאַל.

אַדוו. בענקעל: צי קאָנט איהר סאַלטאַנען?

עדות: איך האָב צוויי מאָל מיט איהם גערעדט. די פּאַרטיי חברים האָבען מיר געזאָגט, אַז ס'איז פערהאַן אַ מענש וואָס אַרבייט אין אינערן־מיניסטעריום, וועלכער קען געבען גענויע אינפאָרמאַציעס וועגען מענשען וואָס געהערען צו אונזער פּאַרטיי און געבען גלייכצייטיג ידיעות אין פּאָליציי.

דער בעאַמטער האָט געזאָגט זיין סאַלטאַן. איך האָב זיך מיט איהם געזעגענט און ער האָט מיר אָנגעוויזען אויפ'ן קאָמיסאַר שימקאָווסקי, וועלכער זאָל דאָס זיין דער, וואָס נעמט אין געהיים ידיעות פון אונזערע מענשען, איך בין נאָכגעפאָהרען שימקאָווסקין אָבער גאָרנישט בעמערקט.

אויפ'ן צווייטען טאָג האָב איך זיך געטראָפען מיט סאַלטאַנען, וועלכער האָט געגעבען אַנצוהערן, אַז מ'קען אויספיהרען אַנ'אַטענטאַט אויף פּילסודסקין. נאָך דעם דאָזיגען געשפּרעך מיט סאַלטאַנען, האָב איך געזאָגט דעם דעפּ. אַרציזשעווסקין, אַז מ'דאַרף אָפּשטעלען דעם קאָנטאַקט מיט סאַלטאַנען.

דאַן גיט ערקלערונגען דער עדות גראַלינסקי. פאַרזצער פון „טור" די אויפגאַבען פון „טור" זענען געווען די אידעאישע ערציהונג פון דער אַרבייטער יוגענט דורך לעזע־זאַלען, פערזאַמלונגען, כאָרען, אויספלוגען און ספּאָרט.

די דאָזיגע יוגענד האָט ספּעציעלע מונדירען בלויע העמדלעך און רויטע קראַוואַטען. קיין ספּעציעלע בעציהונג צו דער פּאַרטיי פּ.פּ.ס. איז נישט געווען. דאָגעגען האָבען פיל מיטגלידער פון „טור" געהערט צו דער פּאַרטיי. דעפּ. דיבואַ איז געווען אַ מיטגליד פון דער פּאַרטיי.

דאַן גיט ערקלערונגען דער געוו. פּ.פּ.ס. ישער דעפּוטאַט קאָטשאַנאָווסקי ער האָט מיט זיך דעם בעריכט פון דער הויכסטער קאָנטראָל־קאַמער און גיט אויספיהרליכע ערקלערונגען וועגען די בודזשעט־איבערשרייטונגען.

אַלס פיהרער פון די באַהן־אַרבייטער ערקלערט ער, אַז די פּ.פּ.ס. האָט געשטיצט באַרטעלס בודזשעט, ווייל מ'האָט געמיינט, אַז ס'קען נאָך קומען צו אַ צוזאַמענאַרבייט פון סיים מיט דער רעגירונג. צווישען די מאַסען הערשט אַנ'אויפרעגונג געגען פּ.פּ.ס. און מ'רופט זיי אָן פּשרה'ניקעס, די פּ.פּ.ס. זוכט דאַן אַ וועג צו מערשטע דיגונג, דער עדות קען נישט פערשטעהען, ווי ס'האָט געקענט קומען דער וויצע־מיניסטער סטאַמיראָווסקי און פּערדרעהען פאַקטען, אין 1929 האָט מען זיך צו קיין באַהן־שטרייק נישט געגרייט.

נאָכדעם ווי ס'ווערט נאָכאַמאָל אויסגעהערט דער וויערן־טוער סטודענט שוויסטאָן, ווערט אויסגעהערט דער פּרעזעס פון ענדעקישען קלוב אין סיים

פּראָפ. ריבאַרסקי,

וועלכער רעדט אויך וועגען די בודזשעט־איבערשרייטונגען, וועגען די קאָנפליקטען צווישען סיים און רעגירונג, ער זאָגט, אַז מיר האָבען איצט נישט קיין קאָנסטיטוציע, קיין בודזשעט און קיין געזעצליכקייט.

אַדוו. שורליי: צי האָבען מיר איצט אַ דיקטאַטור?

— מיר לעבען אין אַ האַלב־עפענטליכער און נישט־לעגאַליזירטער דיקטאַטור.

אַדוו. בערנסאָן: ווי האָט איהר אַלס פּאָליטיקער פערשטאַנען די שטעלונג פון „צענטראָלעוו"

— ס'האָט זיך געהאַנדעלט נאָר וועגען אַ וואַהל־בלאָק און נישט וועגען צוגרייטען קיין אַטענטאַטען. די וואָס האָבען אַ מעהרהייט דאַרפען נישט מאַכען קיין אַטענטאַטען.

אַדוו. רודזינסקי: פּאַרוואָס האָט מען ביי

(ווייטער זעה 3־טע זייט).

די היטלער-פערשווערונג אין דייטשלאנד
איז פערראטען געווארען דורך אייגענע פיהרער
דער מחבר פון די נאך-רעוואלוציאנערע דעקרעטען ענטלאפען

בערלין. 28 (ספ. טעל.) אנ'אפיציעלער קאמוניקאט ווענען די רעוויזיעס ביי די היטלעראווצעס אין העסען שטעלט פעסט, אז ס'איז ענטדעקט געווארען א סך מאטעריאלען און דאקומענטען וועגען דער צוגעגרייטער פערשווערונג. אלע דאקומענטען זענען איבערגעגעבען געווארען דער הויפט פראקוראטור.

ס'איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז ביים אויסארבייטען דעם גאנצען פלאן פון דער איבערקעהרעניש און די פיר דעקרעטען האט אנטיילגענומען דער געריכטס-אסעסאר ד"ר בעסט.

פאר די יודען ווערט משמעות פאראויסגעזעהען, אז זיי זאלען שטארבען פון הונגער, ווייל קיין שפייז-קארטען וועלען זיי נישט בעקומען אין צו דער בעשפייזונגס-אקציע ווערען זיי נישט צוגעלאזט.

* * *

בערלין. 28 (ספ. טעל.) דער געריכטס-אסעסאר ד"ר בעסט, וועגען וועמען ס'זענען פערהאן דאקומענטאלע בעווייזען, אז ער איז דער מחבר פון די היטלעריסטישע דעקרעטען איז פון נעכטען אן פערשוואונדען געווארען און מ'קען איהם נישט געפינען.

* * *

בערלין, 28 (ספ. טעל.) א גרויסע סענסאציע האט ארויסגערופען די ידיעה, אז מ'טאן אויפדעקען די גאנצע פערשווערונג פון די היטלעריסטען אין העסען האט זיך פערניכטעט דער סיים דעפוטאט ד"ר שעפער, וועלכער איז מיט 4 יאהר צוריק ארויס פון דער ס. ד. פארטיי און אריבער צו די היטלעריסטען. ער האט געהערט אזוי צו זאגען צו דער „עלטערער גווארדיע" פון דער היטלעריסטען-בעוועגונג. בעוועגן פון זיי נעוועהלט אין סיים, ער אין אפילו ארויסגעשטעלט געווארען פון זייערע קאנדידאט אויפ'ן אמט פון פרעזידענט אין סיים.

ביים אויסארבייטען די דערמאנטע דעקרעטען האט שוין ד"ר שעפער זיך געפינען אין אפאזיציע צום נאציאנאלן היטלעריסטישען שטאב; ער האט אויפגעוויזען, אז אזעלכע מעטאדען וועלען אומבעדינגט מוזען פיהרען צו א בלוט באד אין גאנצען לאנד און צו די שרעקליכסטע טעראר-אקטען. איינזעהנדיג, אז ער קען גארנישט ווירקען אויף די צעהיצטע קעפ פון זיינע אידעען-חברים איז, אז זיי זענען ענטשלאסען דורכצופיהרען אין לעבען זייערע בלוטדורשטיגע מעשים, איז ד"ר שעפער ארויסגעטרעטען פון דער פארטיי און איבערגעגעבען אלע דאקומענטען דער פאליציי. פון זיין סיים-מאנדאט האט ער זיך נישט אפגעזאגט און איז געבליבען דעפוטאט, הגם, ווי געזאגט פון דער פארטיי איז ער ארויסגעטרעטען.

וועגען די פלענער פון די היטלעריסטען האט דר. שעפער מודיע געווען דער פאליציי נאך מיט 2 וואכען צוריק. די פאליציי האט די גאנצע צייט אב ערווארט אלע לאקאלען פון די היטלעריסטען. ווארשיינליך האבען די לעצטע זיך אנגעשטויסען, אז די פאליציי שפירט זיי נאך און האבען זיך גוט געהיט. דערמיט ערקלערט זיך, וואס בעת די רעוויזיעס זענען נישט געפונען געווארען פיל אנדערע מאטעריאלען פלענער א. ד. גל.

אבער דאס, וואס מ'האט געפונען און וואס דר. שעפער האט איבערגעגעבען איז שוין אויך גענוג.

בערלין, 28 (ספ. טעל) נעכטען א גאנצען נאכמיטאג איז אוועק זיינען פארטיע עצט געווארען די רעוויזיעס ביי די היטלעריסטען אין גאנץ העסען. מ'האט געפונען פיל נייעס מאטעריאל.

בערלין, 28 (טעלעפאניש) די הויפט-אנפיהרונג פון דער היטלעריסטישער פארטיי בעמיט זיך ריינצוואשען פון דער בעשולדיגונג אין צו-ווייטען א פערשווערונג. אין איהרע קאמוניקאטען פאר דער פארטיי שרייבט זי אז דאס איז א שטיקעל פריוואטע ארבייט פון אומפע אנטווארטליכע פערזאנען. פאר וועלכע די פארטיי קען נישט זיין פעראנטווארטליך.

דורך אלע ווארשיינליכקייטען הערשט ביי די היטלעריסטען א צעמישונג און זיי קאנען נאך נישט כאפען דעם אמת'ן מאז ווי אזוי זיך צו פערעוטפערן און זיך אפגרעניצען פון דורכגעפאלענעם פוטש.

עססען, 28 (פאט) אין מילהיים איז פארגעקומען א צוזאמענפאהר פון נאציאנאליסטען, אויף וועלכער ס'האט גערעדט דער דעפוטאט איי רייכסטאג פערבאוו.

אין זיין רעדע האט ער אונטערגעשטראכען, אז די דייטש-נאציאנאלע פארטיי הויבט אן דעם 1-טען דעצעמבער אנ'ענטגילטיגער קאמף מיט די קאמוניסטען און סאציאליסטען אין דייטשלאנד, דער דאזיגער קאמף וועט דויערן 3 חדשים. נאכדעם וועט די קאמוניסטישע און סאציאליסטישע באוועגונג אין דייטשלאנד זיין צובראכען.

ענדעקישע באיקאט-אקציע געגן יודען
זיי שטעלען זיך אוועק פאר די יודישע געשעפטען און לאזען נישט אריין קיין קונים

ווארשא, 28 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) בעת דער פארשטעלונג אין טעאטער „נארודאווי" האבען ענדעקעס פונאנדערגעווארפען פראקלאמאציעס, וועלכע רופען צו באיקאטירען יודען אויף אלע פראנטען.

ווארשא, 28 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) היינט איז אוועק האבען זיך פאר די יודישע געשעפטען אויף מארשאלקאווסקא קרולעווסקא און נייע וועלט אוועקגעשטעלט פערשוינען מיט זרויט בעודלער און די לאצען און נישט אריינגעלאזען קיין קונים. צווישען די יודישע סוחרים הערשט א געוואלדיגע בעאונרוהיגונג.

מאנטאג וועט א דעלעגאציע זיך ווענדען צום רעגירונגס-קאמיסאר און צום פרעזעס פון דער האנדעלס-קאמער.

אויף מארשאלקאווסקא 88 געפינט זיך א ווארשט-געשעפט מיט דער אויפשריפט „כשר" די חברה-לייט האבען דאס ווארט כשר פערקלעבט מיט אנ'אויפשריפט „זשיד".

—:0:—

לעבהאפטע דיפלאמאטישע טעטיגקייט
צווישען פוילען און סאוויעט-רוסלאנד

ווארשא, 28 (טעלעפאניש) די דיפלאמאטישע טעטיגקייט צווישען ווארשא און מאסקווע איז לעצטענס זעהר א לעבהאפטע. מען האט בעזייטיגט די אויטער האנדלונגען וועגען „אפמאך פון נישט אנגרייפען". אבער א סך וויכטיגער זענען די פרובען צו שאפען מעהר נארמאלע האנדעלס-בעציהונגען. ווי מען שמועסט, זאל גאר אין גיכען קומען קיין פוילען א סאוויעטישע ווירטשאפט דעלעגאציע. און אין דער זעלבער צייט וועט א פוילישע דעלעגאציע פון אינדוסטריעלער בעזוכען דעם ראטען-פערבאנד. דער ציל איז — שאפען א ווירטשאפטליכע דערנעהנטערונג.

אין מאסקווע געפינט זיך איצט אויך א דירעקטאר פון א אויבערשלעזישער אייזען-הוטע יוריאן בריגעוויטש צוליב אזא ענין: די הוטע האט בעקומען סאוויעטישע בעשטעלונגען און אויסגעדעדט איז געווען, אז די סאוויעטען צאהלען מיט ענגלישע פונטען. איצט אבער, אז דער פונט ליגט במחילה אין דער ערד? איז דער הוטע געווארען קאלטמוטנע, און זי האט דעלעגירט דעם דירעקטאר אונטערהאנדלען און איינוועיס וועט ער שוין זעהן — אפשר קאן מען בעקומען נאך נייע בעשטעלונגען.

יִרידה פון ענגלישען פונט דויערט
ענגלאנד בעשולדיגט פראנקרייך, אז זי האט ארויסגערופען דאס פאלען פון פונט

ניו-יארק, 28 (ספ. טעל.) דער פונט איז דא געפאלען ביז 3 דאלאר 58 סענט, וואס איז נאך ביז איצט נישט נאטירט געווען. די וואלוטע-שפעקולאנטען האלטען, אז שולדיג אין דער געוואלטיגער ירידה פון פונט זענען פראנצויזישע באנקירען, וועלכע ציהען אויס זייערע קאפיטאלען פון ענגלאנד; חוץ דעם, ווייזט מען אן אויף דער מורא פאר א מאראטאריום פאר עסטרייך און אונגארן, וואו ענגלאנד האט איינגעלייגט ביז 60 מיליאן פונט.

לאנדאן, 28 (ספ. טעל.) דער ארגאן פון די ענגלישע פינאנץ-ספערען „פינאנציאניוס", ארומרעדענדיג ד יסיבות פון דער ירידה פון ענגלישען פונט ווארפט אפ די מיינונג פון די פראנצויזישע בענק, אז שולדיג דערין איז דער פאקט, וואס די ענגלישע באנקירען האבען אנגעקויפט זעהר פיל פרעמדע וואלוטע, דער פאר איז דער געלד-מארק פערפלייצט געווארען מיט ענגלישע פונטען. די צייטונג בעשולדיגט פראנקרייך, אז דאס האט זי לעצטענס געווארפען אויפ'ן מארק ענגלישען פונטען; דערין — שרייבט די צייטונג — שטעקט א פאליטישער ציל — די פראנצויזישע וועגען רעפאראציעס און מלחמה-חובות, וואס דארף שטעהן אויף דער נאהענטער קאנפערענץ.

דער „דיילי העראלד" ווייזט אויך אן אויפ'ן געוואלדיגען אפפלוס פון די פראנצויזישע דעפאזיטען אין ענגלאנד; די פראנצויזען האבען דאס איך געטון צוליב'ן איינפיהרען דעם שוץ-צאל אין ענגלאנד; זיי האבען געוואלט אויף אזא אופן זיך פערזיכערען מיט פרייע קאפיטאלען.

ענגלישע קוילען הויבען אומעטום אן צו קאנקורירען
צוליב'ן פאלען פון ענגלישען פונט

דאס פאלען פונ'ם ענגלישען פונט הויבט אן ווירקען אויפ'ן ווירטשאפטליכען לעבען. די ענגלישע אינדוסטריע נוצט אויס די לאגע און הויבט אן קאנקורירען מיט ערפאלג אין אלע לענדער. נאכ'ן קוילען-שטרייק פון 1926 האט ענגלאנד פערלוירען א סך קוילען-מערק, און א חלק דערין האט געהאט אויך פוילען. די סאנאציע האט אפילו געהאלטען, אז ס'איז איהר מזל דעמאלט אויסגעבראכען דער שטרייק אין ענגלאנד.

איצט קומט דער „רעוואנש". די ענגלישע קוילען הויבען אן נעהמען נקמה. זיי האבען זיך שוין בעוויזען אין דאנציג, אין פאמאזשע און מען שמועסט גאנץ ערנסט, אז זיי קאנען אנשפארען אמאל אפילו קיין ווארשא, א פאקט איז, אז אין טשעו, ביישטאט, קאניץ קאסט א טאן ענגלישע קוילען מיט 8 זל. ביליגער, ווי די היימישע פוילישע קוילען. פאר דער פוילישער קוילען-אינדוסטריע איז דאס א גאנץ ערנסטע געפאהר.

צענדליגער ווייטערדיגע עדות
גיבען ערקלערונגען אויפ'ן גרויסען „בריסקער" פראצעס

(ענדע פון 2. זייט).

אונז נישט איינגעפיהרט קיין אפענע דיקטאטור?

— ווייל מ'האט מורא געהאט פאר א פינאנציעלען קראך. דער עדות דערצעהלט, אז נאך דער מאי-איבערקעהרעניש איז געקומען אין באנק פאלסקי צו דעם דעמאלסדיגען דירעקטאר קארפינסקי. א אפיצער און ערקלערט, אז מ'האט איהם געשיקט אהער אפציהיטען די וואלוטע. דער דירעקטאר האט דעם אפיציר אריינגעזעצט אין א לעדיגע שטוב און דארט איז ער געזעסען 3 טעג און געהיטען די וואלוטע... (אין זאל לאכט מען).

פראקוראר: צי האבען די ענדעקעס געוואלט צושטעטען צום „צענטראלוו"?

— ניין, מיר האבען אליין געפיהרט די אפאזיציע.

פראקוראר: דאס געריכט האט פעסטגעשטעלט אז...

אדוו. האניגוויל: דאס איז נישט דערלאזבאר

דאס געריכט האט נאך גארנישט פעסטגעשטעלט.

מיט דעם ווערט דער היינטיגער טאג פערענדיגט.

פאר מאגליידענדע

ראבארבער-וויין (כשר
פעפסין-וויין (

אין פרימא קוואליטעט

צו בעקומען אין דער וויינהאנדלונג פון

E. SZYKIER

Północna 1, tel. 107-84.

ZAKŁAD ELEKTROTECHNICZNY

EDWARD KUMMER

Łódź, ul. Pusta 7, tel. 213-63

אינסטאלאציעס עלעקטרישע, ליכט און קראפט

רעפעראטור-ווערקשטעלען

מאטארען

עלעקטרישע נייע און גענוצטע.

לאגער פון עלעקטראטעכנישע מאטעריאלען.

פעלץ-ווארען-לאגער „KAMCZATKA"

לאדז, 19 פיעטריקאווער 19, טעל. 224-66 און 162-23

עמפפעהלט דעם רייכסטען אויסוואהל פעלץ-ווארען צו ערמעסיגטע פרייזען

בעמערקונג: קירזשנער- און שניידער-ווערקשטעל אויפ'ן ארט.

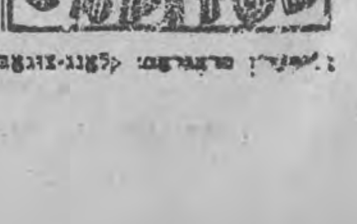

היינט פרעכטיגע פרעמיערע! צירונג פון דער קלאנג-פראדוקציע „British International Pictures" רעזשי פון באנס Eichberg

„האי-טאנג" („HAI-TANG")

גרעסטער סוקסעס פון דער — געניאלער קינעזערין — ANNA MAY WONG אין די איבריגע ראלען: George Schaell, John Longdon

אויפ'ן פראגראם: קלאנג-צוגאבען FOX אין לאנד-אקטואליטעט. אנהויב אין געוועהנליכע טעג 4.30 נאכמיטאג, שבת און זונטאג — 12 30 בייטאג. דער זאל איז בעהייצט און ווענטילירט. פאפולערע פרייזען

לאדז
29 נאוועמבער 1931

„נייער פאלקסבלאט"

לאדז
29 נאוועמבער 1931

ביי ליטען א מעלה ביי ייִדען א חסרון

דיזעלביגע סתירה, ווי אויפ'ן פאליטישען באדען, איז פאראהאן אויך אין די טענות בנוגע דער קולטור.

פון איין זייט בעשולדיגט מען יודען אין קולטורעלער אפגעשטאנענקייט און פון דער אנדערער זייט, אין וועלען פערכאפען צופיל קולטורעלע פלאצובקעס.

ביידע טענות זענען ריכטיגע, אבער זיי שליסען אוים איינע דער אנדערער.

אבער קודם־כל ווי זעהט עס אוים ביי די נישט־יודען ?

אויך די פוילישע בעפעלקערונג איז אין איהר גרעסטען רוב אנ'אפגעשטאנענע. די צאהל אנאלפאבעטען איז אומגעהויער גרויס, ביכער און צייטונגען קען מען נישט לייענען, די גאנצע אויפקלערונג בעקומט מען פון די פארטיי־פיהרערס, וועמען מ'פאלגט בלינד, ווי א סטאדע.

פון דער אנדערער זייט איז אין די לעצטע 12 יאהר, זינט פוילען איז געווארען זעלבסשטענדיג, ענטשטאנען א געוואלדיגער געיעג נאך בילדונג. ס'ווערט איינגעפיהרט צוואנג־שול־לערנען, און צעהנדליגער טויזענדער פויערישע קינדער לערנען אין די גימנאזיעס און אוניווערזיטעטען, כדי צו זעטיגען דעם בעדארף פון דער מלוכה און אינטעליגענטע בויערישע און שעפערישע כוחות, פאר דער קורצער צייט איז שוין ענטשטאנען אנ'איבערזעטיגונג, אנ'איבערפראדוקציע פון אינטעליגענץ, וואס רופט שוין ארויס א שווערע קאנקורענץ, און דאס טאקע האט געגעבען דעם שטארקסטען שטויס צו די אוואנטורעס מצד די פוילישע אקאדעמיקער.

מעג די „גאז. ווארש." טויזענד מאל צביעות'דיג איבער'חזר'ן, אז דא האנדעלט זיך מכוח דער ריינקייט און עכטקייט פון דער פוילישער קולטור, וועט איהר קיינער נישט גלויבען. ס'איז בלויז א פראגע פון קעשענע, פון מאגען פון פשוט'ער קרעמערשער קאנקורענץ.

און די אפגעשטאנענקייט פון די מיליאנען איז אוודאי א גרויסער שטער פאר'ן געזונטען פראגרעס פון דער רעפובליק, ווער ווייס, ווי ס'וואלט אויסגעזעהן די פוילישע פאליטיק אין דער היים און פאר'ן אינטערנאציאנאלען פארום, ווען די גרעסטע צאהל בירגערס וואלטען אליין געקענט זיך אריענטירען אין די אלע ברענענדיגע פראגעס און אויסדריקען אנ'אייגענע, גוט דורכגעטראכטע נישט געפעלשטע שטעלונג.

גראד ביי יודען איז די דאזיגע אפגעשטאנענקייט פאר דער מלוכה לחלוטין נישט שעדליך. ראשית זענען יודען נישט קיין אנאלפאבעטען, זיי פערשטעהען די שווארצע פינטעלעך און קענען דארט געפינען אויפקלער. שנית, זענען אט די בלומרשט אפגעשטאנענע שטארקע אנהענגערס פונ'ם אלגעמיינעם פראגרעס און מיטהעלפערס אין זיין אויפבוי. ווער, אויב נישט די דאזיגע „רעטראגראדען", האט געהאלפען פונאנדערבויען דעם פוילישען האנדעל, די אינדוסטריע און מלאכה, די פוילישע שטעט ?

אין יודישען לעבען גופא פערהאלטען זיי אפט דאס ראד פונ'ם פראגרעס, דווקא מיט א גרויסער עקשנות. אבער פאר דער מלוכה זענען זיי שטענדיג א פאזיטיווער עלעמענט. און דערזעלביגער האלובקא, וואס האט די יודישע ארטאדאקסיע פרינציפיעל אראפגעריסען, האט פונדעסטוועגען דווקא מיט איהר געשלאסען דעם פאליטישען פאקט. און דאסזעלביגע וואלטען זיכער געטון אויך די ענדעקעס, אויב ס'וואלט נאר האלטען דערביי.

וואס שייך דעם יודישען צו גרויסען דראנג צו די אינטעליגענטע פראפעסיעס, זענען דאך דערין אוודאי שולדיג די אומנארמאלע בעדינגונגען, אין וועלכע ס'לעבען די יודען אין פוילען.

ווען מ'וואלט געלאזט יודען אויסניצען זייערע פעהיגקייטען און דערווארבענע וויסענשאפטען אין דינסט פאר דער מלוכה, וואלט דער דאזיגער דראנג בכלל נישט געווען צופיל. אבער פארוואס לאזט מען יודען נישט צו אפילו צו אזוינע ארבייטען, וועלכע פאדערען נישט קיין אקאדעמישע דיפלאמען ? דערמאלט וואלט דאך ממילא פערקלענערט געווארען די קליענטור אויף אקאדעמישער בילדונג.

איז ווידער דאסזעלביגע: דאס, וואס איז ביי ליטען א מעלה, איז ביי יודען א חסרון. ווייל מ'וויל זיך נישט רעכענען מיט'ן עלעמענטארען אמת, אז יודען האבען צוגלייך מיט אלעמען, רעכט אויף לעבען, אז די גלייכבערעכטיגונג, וואס די קאנסטיטוציע האט פראקלאמירט, איז נישט קיין חסד, נישט אפילו קיין חוב, נאר בלויז א קאנסטאטירונג פון א נאטירליכען פאקט.

נאטירליך, ווייל מיר זענען נישט קיין אריינגעדרונגענע, נאר געבוירענע אין פוילען. אויב מיר זענען מיט הונדערטער יאהר צוריק געקומען אהערצו פון דער פרעמד, האבען מיר שוין פאר דער צייט דא גענוג בלוט פערגאסען, גענוג קברים געבוים און גענוג לעבען אריינגעשטראמט, אז מיר זאלען זיך מעגען רעכענען פאר היימישע. דער עיקר אבער האט די ביי־געבוירענע פוילישע רעפובליק, נאך דער וועלט־מלחמה, אונז געטראפען דא אויף דער ערד, איינגעווארצעלט מיט טויזענדער ווארצלען צוגעבונדען צום היימישען לעבען מיט טויזענדער פעדים, און פארן אלע גליקען און אין אלע זארגען, וואס זענען בעשערט דער הייניטיגער פוילען, האבען מיר אונזער חלק.

קיין אנדער לעזונג פאר דער יודען־פראגע, ווי אמת'ע גלייכבערעכטיגונג קען גארנישט געמאלט זיין האבען מיר דעריבער רעכט צו פאדערען, אז די דאזיגע לעזונג זאל פערווירקליכט ווערען אויפריכטיג, ס'זאלען נישט זיין קיין צוויי מאסטען, איינע פאר זיי און איינע פאר אונז.

מיר האבען די נאטירליכע רעכט נישט בלויז אויף לעבען אין פוילען, נאר אויך אויף אלע דערשיינונגען פון א קאמפליצירטען נאציאנאלען לעבען. גלייך מיט אלע שטרעבען מיר צום וואוילשטאנד און צום פראגרעס פון פוילען — מיר טוען עס אזוי, ווי מיר קענען ביי די איצטיגע אומשטענדען.

פונקט ווי דער פוילישער קיבוץ, אזוי איז אויך דער יודישער קיבוץ נאך ווייט פון שלמות. דער אנטאגאניזם אבער צווישען פאלאקען און יודען איז א גאנץ בעזונדערער אומגליק פאר דער מלוכה, וועלכער מוז בעזייטיגט ווערען.

מיר שטערען נישט דערין.

פ. ק.

ביידע צדדים וועלען פערלירען פון באיקאט

(א פוילישע שטים וועגען ענדעקישען באיקאט־לאזונג)

א טייל פון דער ווילנער פוילישער פרעסע האט זיך ערנסט פערנומען מיט דער פראגע וועגען באיקאט. פון די ערנסטערע צייטונגען בעשעפטיגט זיך מיט דעם דאזיגען ענין די „סלאווא", וועלכע ווידמעט אין איהר לעצטען נומער אזש צוויי ארטיקלען.

אין דעם ערשטען ארטיקעל זאגט זיך א געוויסער באדאן קאפעטש ארויס פאר'ן באיקאט. ער לערנט נאר ווי אזוי מען דארף אנווענדען די באיקאט־מעטאדען, אז מען זאל טאקע דערגרייכען אויך אין האנדעל דעם „נומערוס קלאוזוס" פונקט אזוי ווי אין פויזען.

א צווייטען ארטיקעל געפינען מיר פון דעם ווילנער עקאנאמיסט און קענער פון די ווירטשאפטליכע פראבלעמען, בעזונדערס פון די צפון־מזרח־וואיעוואדזטוועס, ה' סטאניסלאוו וואנקאוויטש, וועלכער שרייבט:

„זאלסט נישט טון דעם צווייטען, וואס דו ווילסט נישט, אז מען זאל דיר טון", און „זיי אינמוחל אונזערע זינד פונקט ווי מיר זענען מוחל די זינד די שולדיגע" — דאס זענען די לאזונגען פון דער קריסטליכער ליבע, לויט וועלכע די פוילישע געזעלשאפט דארף זיך לייטען. דאס געבאט „אנ'אויג פאר אויג" א „צאהן פאר א צאהן" דארפען אונז בלייבען פרעמד. און ווער עס האנדעלט לויט זיי — דארף ווערען אונטערדריקט דורך דער מאכט".

„אויב כינע באיקאטירט יאפאנישע סחורות איז דאס אנ'אקט פון א מלחמה דרוק לגבי א שונא, מיט וועלכען מען פיהרט מלחמה. איין מלוכה פערטיידיגט זיך געגען דער צווייטער".

„צי לאזט זיך אבער א פערמאנענטער מלחמה־צושטאנד צווישען איין טייל בירגער און דעם צווייטען ?

צי וועט ווער דערפון פערדינען ? מען דארף גלויבען, אז ביידע צדדים וועלען פערלירען, אנריהרענדיג די בשותפותדיגע אינטערעסען. דער מאראלישער שאדען, וועלכער דארף דערפון ארויסקומען, וועט זיין א צו גרויסער, אז מען זאל איבער איהם קענען אריבערגעהן צום סדר־היום".

די אוניווערזיטעטס־סענאטען, די מלוכה־מאכט, די שטאט־ראטען און סטודענטישע ארגאניזאציעס האבען צום גרעסטען טייל פערארורטיילט די אקציע פון איין טייל פון דער געזעלשאפט געגען א צווייטער טייל. דער באיקאט איז אזא מין רעאקציע און דעריבער איז ער נישט בערעכטיגט".

„לאמיר איצט א קוק טון אויף דעם מאטעריעלען שאדען, וועלכען דער באיקאט פון יודישען האנדעל וועט אונז ברענגען".

„די באיקאט לאזונגען קענען אפשר אין מאמענט ווירקען אויף די קויפער, בעזונדערס ווען די אקציע ווערט געשטיצט דורך געוויסע סוביעקטען, וועלכע דערלאזען נישט קיין קליענטען אין יודישע קראמען, וועלכע טרייבען פון דארט ארויס די קליענטען מיט פערשידענע פאסיקע ווערטער".

„א געוויסער טייל סוחרים וועט אפשר פון דעם עסק גוט פערדינען און דעריבער שטיצען די דאזיגע פאר זיך גינסטיגע בעוועגונג. אויף א ווייטען שטח וואלט דאס אבער זיין זעהר שעדליך, מחמת דאס וואלט מיט דער צייט פערוואנדעלט דעם האנדעל אין א מין מאנאפאל, און מיר ווייסען אז יעדער מאנאפאל דערפיהרט צו דער פערערגערונג פון דעם קוואליטעט און צו א שטייגערונג פון די פרייזען אויף די סחורות".

„נישט נאר דערפאר, וואס די יודישע סוחרים טראגען נישט קיין שולד און ליידען מאטעריעל, נאר דער גאנצער ענין פון די אוואנטורעס און באיקאט ווערען אויסגענוצט דורך פאר אונז פיינדליכע פאקטארען אויפ'ן אינטערנאציאנאלען פארום, די פרעסע, וועלכע געפינט זיך הויפטזעכליך אין יודישע הענט, הויבט אויף אנ'אלארם און מאכט פון א שטויבעל א העלפאנט. עס קלעקען שוין די פערשידענע ענינים, וועלכע מיר האבען שוין אין דער פעלקער־ליגע. מען דארף זיך נישט נארען, אז דאס וועט דינען אלס אנ'אילוסטראציע־מאטעריאל פאר די אוקראאינישע און דייטשע אנקלאגעס".

איבערגייענדיג צו דעם יודישען האנדעל — שרייבט וואנקאוויטש:

„צי קענען מיר אויסקומען אהן דעם יודישען האנדעל ? דער ענטפער איז א קלארער: — קאטעגאריש ניין.

„נישט קיין האנדעל און נישט קיין סוחר — ביידע זאכען קען מען מיט איין מאל נישט שאפען".

„עס זענען פערהאן פירמעס, וועלכע עגזיסטירען שוין הונדערטער יאהרען פון זיידע און עלטער־זיידע. דילעטאנטיזם קען דא קיין ארט נישט האבען".

ה' וואנקאוויטש ווייזט אן, אז אויב דער באיקאט זאל זיין א קאנסעקווענטער, טאר מען מיט יודען בכלל קיין עסק נישט האבען און דאס וואלט דערפיהרט צו גאנץ אומדערווארטעטע רעזולטאטען מחמת א גאנצע רייה פראדוקטען וואלט פשוט נישט געווען וועמען צו פערקויפען. אלזא, פלאקס, מילך, תבואה, פיה, קארטאפעל — דאס אלץ וואלט געבליבען ליגען ביי די בעלי־בתים, מחמת קיין פוילישע סוחרים פערנעהמען זיך נישט מיט אזעלכע ענינים.

ה' וואנקאוויטש קומט צום אויספיהר, אז דער גאנצער באיקאט־ענין איז א גערישקייט און שעדליך פאר דער מלוכה פון אלע שטאנדפונקטען.

מ'קאן זיין א ציוניסט און א גוטער בירגער פון סאוויעט־רוסלאנד

ערקלערט דער געוו. פאלקסקאמיסאר פאר בילדונג לונאטשארסקי

א מיטארבייטער פון „נ. דז." האט גענוצט די געלעגענהייט צו רעדען אין וויען מיט דעם געוועזענעם פאלקסקאמיסאר פאר בילדונג לונאטשארסקי וועגען קולטורעלע ענינים אין רוסלאנד און וועגען דעם מצב פון די יודען. לונאטשארסקי האט וועגען די פראגען איבערגעגעבען זעהר אינטערעסאנטע פרטים.

לונאטשארסקי בעהויפט, אז שרייבער לעבט זיך איצט אין סאוויעט־רוסלאנד בעסער ווי אין גאנץ אייראפא. דער הונגער נאך ביכער איז אין רוסלאנד אומגעהויער גרויס, אזוי, אז א טייל שרייבער בעקומען קאלאסאלע האנארארען פאר זייערע ווערק. די האנארארען דערגרייכען ביז זעכציג טויזענד רובל. עס איז אינטערעסאנט, זאגט לונאטשארסקי, וואס גראד איצט ווערט זעהר פיל געלייענט פאעזיע, און עס זענען פערהאן פאעזיע־ביכער, וואס זייער טיראזש דערגרייכט ביז א מיליאן עקזעמפלארען.

אויף דער פראגע, צי מעג אין רוסלאנד יעדער איינער שרייבען אזוי ווי איהם געפעלט האט לונאטשארסקי געענטפערט:

— אפשר וועט עס אמאל אזוי זיין, דערווייל אבער מוזען מיר אנקומען צו דער צענזור, הגם מיר אליין שטרעבען זי צו בעזייטיגען. איבעריגענס האבען מיר א סך פעלקער אין סאוויעטען־פערבאנד, פאר וועלכע מען האט ערשט געמוזט שאפען דעם אלפאבעט. ביז איצט זענען געשאפען געווארען אנ'ערך פופציג אזעלכע נייע אלפאבעטען. מען מוז דעריבער קאנטראלירען, וואס עס ווערט געשריבען פאר די דאזיגע פעלקער. אבער יעדער קאן זיך אויסלעבן אין זיין אייגענער שפראך.

— צי אויך אין העברעאיש – האט געפרעגט דער קארעספאנדענט.

— וואס אנבעלאנגט העברעאיש, זאגט לונאטשארסקי, בין איך אליין געווען אין א ספק, וואסער שפראך עס דארף בעניצט ווערען אין די יודישע שולען. פערזענליך בין איך געווען א פריינד פון העברעאיש. דער בעסטער בעווייז איז די „הבימה", וועלכע איך האב אונטערשטיצט און מיט וועלכער איך סימפאטיזיר ביז צום היינטיגען טאג. אבער די יודען אליין האבען פערלאנגט יודיש און איך האב געמוזט נאכקומען דעם ווילען פון דער מעהרהייט.

— און וואס איז מיט דעם ציוניזם אין רוסלאנד פארוואס ווערט ער פערפאלגט ? — האט ווייטער געפרעגט דער זשורנאליסט.

— די דאזיגע פראגע, האט געענטפערט לונאטשארסקי, וועט מיט דער צייט גאנץ ערט ווערען. מען קאן זיין א ציוניסט און א גוטער בירגער פון סאוויעט־רוסלאנד. איבעריגענס איז פאלש די מיינונג, אויך מכח דעם, אז אין רוסלאנד ווערט פערפאלגט די רעליגיע. יעדער האט פרייהייט פון רעליגיע, אבער פון דער אנדערער זייט ווערט געפיהרט א פראפאגאנדע געגען רעליגיע. דער בעסטער בעווייז, אז אין רוסלאנד הערשט פרייהייט פון רעליגיע איז דער, וואס אין די יום־טובים און חגא'ות זענען די שוהלען און די קירכען איבערפולט.

וועגען אנטיסעמיטיזם אין רוסלאנד האט לונאטשארסקי געזאגט פאלגענדעס:

פונקט ווי אומעטום אזוי האבען מיר אויך אין רוסלאנד צו טון מיט אנטיסעמיטיזם, וועלכען מיר בעקעמפען אבער זעהר שטרענג. מיר האבען דערביי צו טון נישט בלויז מיט איינצעלנע פאלען, נאר מיט גרעסערע בעוועגונגען. איך האב געהערט ווי פיל פויערים האבען זיך בעקלאגט, אז מען האט די יודען געגעבען די בעסטע ערד אין קרים. אבער איך האב זיך איבערצייגט, אז די ערד דארט קאן מען בעארבייטען בלויז מיט שווייס און מיט בלוט און בלויז א דאנק זייער אויסהאלטעוודיגקייט קאנען די יודען מיט דער ערד זיך אנ'עצה געבען.

אנטיסעמיטישע העצע אין אינטער־נאציאנאלען מאסשטאב

יודישע מלוכה דורך צוואנגס־קאלאניזאציע

בערלין. (י.ט.א.) אין דעם נאציאנאליסטישען בארונג־פערלאג איז ערשינען אנ'אנטיסעמיטישע בראשור פון א געוויסען עגאן וואן ווינגענע (ראטערדאם) און א. טישרו (קאפענהאגען) א. ז. „ארישע ראסע. קריסטליכע קולטור און דאס יודען־פראבלעם" די דאזיגע בראשור קען דינען אלס נאך איין בעווייז פון אנטיסעמיטישער צוזאמענארבייט אין אינטערנאציאנאלען מאסשטאב,

אין דער פארריידע שרייבען די פערפאסער:

„מיר ווידמען דאס דאזיגע בוך אונזערע דייטשע פריינד פון „וועלטקאמפף" פון „האמער" און פון „רעכטשוץ־פערבאנד געגען אנגריפען פון יודענטום". אונזערע פראנצויזישע פריינד פון „ל'ארדר" פון „רעוו' אינטערנאסיאנאל דע סאסיעטע סעקרעט" און פון דער „פארטי נאסיאנאל פאפולער" — מיינע שווייצארישע פריינד פון דער „שווייצער היימאטוועהר", פון „פאטערלענדישען רינג" און פון דער „ניועל רעווי רעמאנד" — מיינע עסטרייכישע פריינד פון „אריש־קריסטליכען קולטור־בונד", פון „בונד פאר פאלקס־אויפקלערונג" און פון „דייטשען קולטור אמט", — מיינע אונגארישע פריינד פון „פיוועדא זשעשולעט", פון דער „קרעמשעני יקמזעטי ליגא" און פון דער „מאדושיאר קולטור־ליגא", — מיינע ענגלישע פריינד פון די „טריטאנס". — מיינע נארוועגישע פריינד פון דער „נאציאנאלט טידסקריפט". — מיינע פוילישע פריינד פון „ראזוואי", — מיינע רומענישע פריינד פון דער „ליגא נאציאנאלא קרעסטינא" ווי אויך צו מיינע פריינד פון דער „אסטארא" און פון דער „אליאנס קרעסטיען אריען" אויף דער גאנצער וועלט.

די בראשור פרישט אפ די אלע בבא־מעשות וועגען די „חכמי ציון" און וועגען „קהל" און חרם איבער די פאדערונג איינצופיהרען די הערשאפט פון „רייז־אריער" אויף אלע געביטען פון לעבען. די פערפאסער פאדערען די „וויסנשאפטליכע קאנפיסקאציע פון יודישען פערמעגען פאר א ראדיקאלער לעזונג פון דער סאציאלער פראגע פון ארישע ארבייטער", פאלשטענדיגע „אויסטיילונג פון די יודען פון אריש קריסטליכען קולטור־קרייז". צום סוף פאדערט דער פערפאסער „שאפען א יודישע מלוכה דורך צוואנגס־קאלאניזאציע אויף א געוויסען גרויסער טעריטאריע (אינזעל) אונטער ארישער קאנטראל.

איינער וועלכער איז דאָס נישט געוועזען

(דערצעהלונג)

פון דוד פינסקי.

(המשך).

„וואָס ?"

ווי ער וואָלט זיינע אויגען נישט געגלויבט.

אַלע זענען אויפמערקזאַם געוואָרען, מיט דער גרעסטער געשפּאַנטקייט געוואָרען אויף דעם נאָמען, אָבער איינציגע, וועלכע האָבען איהם פון הינטען אַריינגעקוקט אין צעטעל, האָבען אַרויסגערופען אַ דער אַרויסגעפּליסטערט:

„ווילבושעוויטש !... ווילבושעוויטש !... ווילבו־שעוויטש !..."

די העכער האָבען זיך נאָך נישט געכאַפּט, ווער דער באַוום יאַקאָוולעוויטש איז, אויך ווילבושע־וויטש אַליין האָט גאָר זיין נאָמען נישט דערקאַנט, אָבער איינער האָט געלייענט שנעל, „קאַרעקטאָר. האָט אויפגעקלערט וועגען דעם פּערסאָנאַל פון דעם שטאַב פון דער רעדאַקציע, „פרייער געדאַנק", און אויך וועגען די קאָרעספּאָנדענטען פון דער דאָזיגע־ דאָזיגער צייטונג, געהאַלט 25 רובעל חודש בעקאַנט אויך אונטער די נעמען נאַומאָוו און קאָזלאָוו".

אַלע אויגען האָבען זיך געווענדעט אויף ווילבו־שעוויטש'ן, מען האָט אָנגעהויבען אָפּצוטרעטען פון איהם. די דערשטוינונג אין די אויגען האָט אָנגעהויבען פערוואַנדעלט צו ווערען אין פיינדשאַפט און האַס.

ווילבושעוויטש איז געוואָרען בלייך. ער האָט נישט בעגריפען עס איז אונמעגליך, אַז דאָס איז ער. עס איז גאַנץ אונמעגליך ,עס איז דאָך געווען בלויז אַ טרוים, איז עס דען געווען ווירקליכקייט? גאַנץ אונמעגליך!

אָבער ער האָט בעמערקט די בליקען פון די אַרומיגע: האַס און פיינטשאַפט .מען רוקט זיך פון איהם אָפּ ווי פון אַ פערפעסטעטען, ווי פון אַ בייזן געווען, יעצט איז איהם קלאָר געוואָרען, דאָס איז ער, באַוום יאַקאָוולעוויטש ווילבושעוויטש. פון דעם צעטעל, איז ער ,אַזוי פערשטייען עס אַלע, אַזוי נעהמען עס אַלע אָן.

עס האָט אויפגעוויינט אין איהם, ער האָט פונאַנדערגעפיהרט די הענד, ווי ער וואָלט אויפגע־הויבען צו די אויגען פון זיינע מיטאַרבייטער אַ גרויסע מיספּערשטענדעניש, זיי מוזען דאָך זעהען, אַז דאָס איז עפּעס אַ מיספּערשטענדניש, ער איז קיינמאָל קיין אַגענט נישט געווען, קיינמאָל קיין געהאַלט נישט געצויגען, קיינמאָל נישט געהייסען נאַומאָוו אַדער קאָזלאָוו, ער האָט דאָך אַליין נישט געוואוסט אַז דער צעטעל מיינט דאָס איהם.

ער האָט אָנגעהויבען צו שטאַמלען מיט שרעק און טרעהרען:

„אַ מיספּערשטענדעניש... עס איז אַ טעות... נישט איך... איך פערזיכער אייך..."

עס איז איהם דורכגעפלויגען אַז ער דאַרף פאַלען אויף די קני פאַר די פערזאַמעלטע, שלאָגען זיך מיט'ן קאָפּ אָן דער ערד, און שווערען אַ שווערע שבועה: ער איז אומשולדיג!

אָבער ער האָט געפיהלט אַז ער ווערט היסטע־ריש, און ער האָט געהאַט דאָס געפיהל אַז ער וועט זיך לעכערליך מאַכען ,האָט ער אויפגעכליפּעט, כער בּיסען די ליפּען. אויפגעוואַכט זיין היטעל און איז אַרויס.

ער האָט די גאַס נישט געזעהען און נישט געהערט. ער האָט נישט געקוקט אַרום זיך, די אויגען אַראָפּגעלאָזט צו דער ערד. צונויפגעדריקט פון אַ גרויסען אומגליק ,האָט ער זיך געשלעפּט צו זיך אַהיים. ער האָט אויך נישט געקאָנט טראַכטען, נאָר עטלכע ווערטער האָבען זיך איהם געדרייט אין קאָפּ:

„אונמעגליך!... ווי אַזוי?.. עס קען נישט זיין!.. אונמעגליך!.. ווי אַזוי?... עס קען נישט זיין"... און ער האָט געפיהלט אַז דאָס שרעקליכע, פון וועלכען ער האָט געדענקט ער איז פטור געוואָרען, האָט זיך אַראָפּגעלאָזען אויף איהם ווי אַ שוואַרצע מאַסע און איהם איינגאַנצען פערשלונגען, ווי אַ געשפּענסט איז עס צוריקגעקומען פון זיין עולם התוהו צו דער־דריקען איהם .

ווען ער איז אַריין צו זיך אין צימער, האָט ער אָנגעקוקט די ווענט מיט אַזאַ רחמנות־בליק: ווייסען זיי שוין פון זיין אומגליק!? אָבער זיי ווייסען דאָך, אַז ער איז אומשולדיג ,זיי, די שטומע עדות פון זיין לעבען. ער האָט זיך אַראָפּגעלאָזען אויף זיין בעטעל, פערגראָבען דעם קאָפּ אין די הענט און זיך ביטער צעוויינט.

אָבער ער האָט נישט געוואָלט וויינען, ער האָט זיך געשעהמט פאַר די טרעהרען. איז ער נישט אַ מאַן? אַרבייט ער נישט שוין לאַנג אויף זיין כאַראַק־טער? ער האָט צונויפגעדריקט די ציינער און איז פערגליווערט געוואָרען .ער האָט געקוקט אויף צוריק און געקוקט אין פאָראויס, וואָס אַזוינס איז עס גע־ווען און וואָס אַזוינס דאַרף ער טון.

און דאָס אומגליקס־בעוואוסטזיין האָט אַלץ שווערער און שווערער געדריקט אויף זיינע פּלייצעס.

.3

אין ווינטער 1915 האָט די אָכראַנקע זעהר שטאַרק געוואָלט וויסען וואָס עס טוט זיך אין דער רעדאַקציע פון דער רעוואָלוציאָנערער, סאָציאַליסטי־שער צייטונג „דער פרייער געדאַנק", ווער זענען די מיטאַרבייטער ,ווער פּערקעהרט דאָרטען און דער עיקר — ווער גיט דאָס געלד. עס האָט איהר נישט געגליקט אַריינצושטעקען איינעם פון איהרע אַגענטען מען איז דאָרט פאָרזיכטיג געווען. האָט זי בעשלאָסען אַריינצוצווינגען אין איהר דינסט איינעם פון די דאָרטיגע, איהר אויסוואַהל איז געפאַלען אויף ווילבושעוויטשען, אפשר דערפאַר וואָס דער בלייכער, בערוועטער יונגער מענש, וועלכער איז בעפרייט געוואָרען פון מיליטער־דינסט פאַר זיין שוואַכער האַרץ, האָט געוועקט אין איהר די האָפנונג אַז ער וועט נישט קאָנען אויסהאַלטען אין ביישטיין איהר קונסט צו שאַפען שפּאָנען, אָדער אפשר דערפאַר וואָס אַלס קאָרעקטאָר איז ער געווען אַ מין פערבינדונגס־גליד צווישען דער רעדאַקציע און דרוקעריי און האָט געהאַט די געלעגענהייט אַלץ צו זעהן, פון דעם רעדאַקטאָר ביז דער איינפאַכסטער „האַנט" אין דער דרוקעריי.

איינמאָל, אין אַ בעטרויערטער נאַכט, ווען עס האָט זיך אַזוי געשטאַרקט געשלאָפען אין דעם גוט אויסגעהיצטען צימער אונטער דער וואַרימער קע־ רענע, האָט ווילבושעוויטש אויפגעוועקט, אַ שמאַר קער קלאַפּען אין דער טיר, ער האָט נאָך קיין צייט נישט געהאַט אַ־אָפּצוטרייסלען דעם שלאָף פון די אויגען, איז ער שוין געווען אַרומגערינגעלט פון אָכראַנקעס, וועלכע האָבען איהם געהייסען שנעל זיך אָנטון און געהאָלפען איהם דערביי, ווערענד אַנדערע האָבען דורכגענישטערט די פאַפּירען אויף זיין טיש און אין די טיש־קעסטלעך, נאָך אַ דאָנב שלאָפענדיגען און האַלב – אָנגעשטוינט האָט מען איהם אַרויסגעפיהרט אין פראָסט און גאַז און גע־בראַכט אין דער „אָכראַנקע" אָפּטיילונג. דעם גאַנ־צען וועג האָט מען מיט איהם נישט גערעדט און ער האָט נישט געקענט קומען צו זיך אַ וואָרט אויסצו־ריידען, די שנעלקייט מיט וועלכער מען האָט איהם צוגענומען, האָט געראַפּט מאַכען אויף איהם דעם איינדרוק, אַז מען פיהרט איהם צו דער תליה און ער האָט אַפילו נישט געקענט זיך אָפּגעבען אַ חשבון וואָס פאַראַ פערברעכען ער איז בעגאַנגען עפּעס קומט מיט איהם פאַר און נאָך ערגערס וועט פאָרקומען. אָבער ער האָט נישט געקאָנט קומען צו די געדאַנקען, ווי אימיצער וואָלט איהם בעטויבט מיט אַ שטאַרקען קלאַפּ איבער'ן קאָפּ.

דער אָפענער אויטאָמאָביל אין וועלכען מען האָט איהם אַריינגעזעצט האָט שנעל דורכגעמאַכט דעם מהלך צווישען זיין וואוינונג און דער אָכראַנע־ אָפּטיילונג. צו שנעל אַז ער זאָל קאָנען קומען צו זיך. אָבער נישט צו שנעל אַז דער האַלב אַנגעטאָ־ בענער זאָל נאָך מעהר בענומען ווערען פון דעם שטאַרקען פראָסט אין דער רוסישער מיטווינטער־ נאַכט, ווען מע זהאָט איהם אַריינגעפיהרט אין דער וואַרימער „אָכראַנקע "האָט ער נאָר געפיהלט, אַז ער וואָלט זיך אַוועקגעלייגט און געשלאָפען. אָבער מען האָט איהם אַוועקגעשטעלט פאַר אַן אָפיציר, מיט גרויסע אַראָפּהענגענדיגע וואָנצעס און בייזע אויגען אונטער אָנגערוקטע גרויסע ברעמען און שטאַרקע ברייטע הענט, אַן וועלכע מען האָט לייכט געקענט דערקענען, אַז זיי האָבען ליב צו פּאַטשען, „אַריינצופאָהרען אין דער מאָרדע", דער אָפיציר האָט זיך גלייך צושריגען אויף איהם, מיט אַ שטאַר קער, אין שנאַפּס־אויסגעווייקטער באַס־שטימע, מיט געמיינע זידעל־ווערטער און קלאַפּען אין טיש מיט זיין פויסט.

„ענדליך האָבען מיר דיך, דו אַזוינער און אַ־ זוינער! האָסט געמיינט, וואָס, האַ? וואָס האָסטו דיר געמיינט !האַ? אַזוי זיך! אַלץ גאָרנישט... מען קען זיך טון וואָס מען וויל און מיר שלאָפען!... אַ גרויסער טעות, דו אַזוינער און אַזוינער... מיר שלאָ־ פען נישט און דו וועסט ביי אונז אויך מעהר נישט שלאָפען... גענוג!... פאַרטיג!... דו וועסט שוין זעהן דו אַזוינער און אַזוינער!... מיט דיר וועלען מיר באַלד פערטיג ווערען!... מיר האָבען געהאַט צו טון מיט גרעסערע העלדען פאַר דיר... וואָס, נישט?.. דו דערוועגסט זיך נאָך אַ וואָרט צו זאָגען !... דו, צויגען־ווען!... דו רייד נאָר ביי מיר!... דו זעהסט אָט דאָס?..."

און ער האָט געשאָקעלט אונטער ווילבושע־ וויטשעס נאָז אַ גרויסע שטאַרקע פויסט, ווילבו־ שעוויטש איז געשטאַנען אַ צומישטער. ווען מען וואָלט איהם איצט צוריק אַריינגעלייגט אין בעט, וואָלט מען איהם לייכט געקאָנט איינרעדען, אַז אַלץ איז געווען אַ חלום. ער האָט נאָר געוואוסט, אַז ער דאַרף קומען צו די געדאַנקען, עפּעס אַ רייס טון זיך, בענייפען, אַרומנעהמען מיט קאָפּ, אָבער ער האָט עס נישט געקאָנט. ער האָט געהערט די אינהאַלטסלאָזע געשרייען פון דעם אָפיציר אין גאַנצען נישט פערשטאַנען, אַ מבול פון ווילדע ווערטער און זידלערייען — האָך, וואָס פאַראַ שייכות צו איהם? אָבער ער האָט אַפילו נישט געקאָנט אַ טראַכט טון, צי איז דאָ נישט עפּעס אַ טעות. ער איז געשטאַנען און די פיס האָבען געציטערט אונטער איהם און ער האָט געפיהלט, אַז באַלד וועלען זיך איהם אָנהויבען צו טרייסלען די ציינער און מויל פון איינגעהאַלטענעם כעס און אויפגערעגטקייט, און אַז ער האָט דערזעהן, איינער זיין נאָז אַ גרויסע קרעפטיגע פויסט, האָט ער איינגעצויגען דערויף און טאַקע אָנגעהויבען זיך צו טרייסלען. עס האָט איהם אָנגעהויבען צו וואַרפען ווי אין קדחת און דאָס האַרץ האָט אין איהם געקלאַפּט, געקלאַפּט צום צופּלאַצען.

איצט האָט דער אָפיציר אַראָפּגעלאָזען זיין פויסט מיט אַ דונער־קלאַפּ אויפ'ן טיש, וועלכער איז געשטאַנען צווישען איהם און ווילבושעוויטשען און אויסשטעלענדיג צוויי בייזע בלוט־פער־לאָפענע אויגען, האָט ער נאָך ווילדער אויסגעשריגען:

„ווי אַזוי קומסטו צו ווערען אַ קאָרעקטאָר אין דעם „פרייען געדאַנק"? ווער האָט דיך אַריינ־געבראַכט אַהין? וואָס פאַראַ שייכות האָסטו צום לומפ, דעם רעדאַקטאָר"?!

גאַנץ אומגעלומפּערטע פראַגען, חוזק־פראַגען, און לייכט צו באַנטפערן. די שטעלע איז אַ גאַנץ לעגאַלע שטעלע און געקריגען האָט ער זי דורך אַן אַנאָנס אין דער צייטונג, און צו דעם רעדאַקטאָר האָט ער קיין שום שייכות נישט, ווי נאָר די, אין וועלכער זיין אַרבייט ברענגט איהם. אָבער ווילבו־שעוויטש האָט גאָרנישט געענטפערט. עס האָט איהם געטרייסעלט אַ צאָהן אָן אַ צאָהן, דאָס האַרץ האָט איהם געזעצט ווי מיט האַמערס, און די פראַגען זענען איהם פאַרגעקומען גאַנץ מערקווירדיגע, שווערע, אונמעגליכע, נישט־צופערענטפערען. ער איז זיך פאָרגעקומען, ווי אַ שווערער פערברעכער, וועל־כען מען האָט געכאַפּט פאַר דער האַנד אין זיין פערברעכען.

און ווידער האָט זיך די שווערע האַנד דונער־שטאַרק אַראָפּגעלאָזען אויפ'ן טיש, אויף וועלכען אַלץ האָט אונטערגעשטאַנצט מיט געריוש און קלאַנג.

„אהא, דו שווייגסט! ווילסט נישט ענטפערן. די צוגען־ווען! מיר וועלען דיך אָבער מאַכען צו ענטפערן! דו וועסט שוין ביי אונז ענטפערן! צור־פוילט וועסטו ביי אונז ווערען, אָבער דו וועסט ענטפערן".

און פלוצלונג מיט מעהר כעס און ווילדקייט.

„ווער איז היינט געווען ביים לומפ. דער רעדאַקטאָר? ווענען האָסטו היינט דאָרטען געזעהען, ביי דיר דאָרטען, אין דער גיפט־טרעכטיגער דרוקע־ריי? ענטפער! דו מאַך דיך מיר נישט שטום! ענטפער"!...

ווילבושעוויטש איז געפאַלען אין חלשות.

ווען ער איז געקומען צו זיך, זענען ביים טיש געווען נאָך צוויי ישעריט, און דריי פאָר אויגען האָבען געקוקט אויף איהם שטרענג, איינדרינגלעך, אינקוויזי־טאָריש. אָבער איצט איז איהם עפּעס לייכטער געוואָרען אין קאָפּ. ער האָט געוואוסט, אַז ער חלומט נישט, נאָר אַז מען פרעגט איהם עפּעס, און ער דאַרף ענטפערן. און ער האָט אויך געוואוסט, אַז די פראַ־גען זענען פּוסטע פראַגען, און דער ענטפער אויף זיי איז אַזוי פשוט. אָבער ער האָט זיך געפיהלט שוואַך, און דאָס האַרץ האָט געקלאַפּט און געריסען. און אַמבעסטען וואָלט ער ווידער געלעגען מיט צו־געמאַכטע אויגען, אין דער פערגעסענהייט פון דער חלשות. עס איז געווען אַזוי גוט, אַזוי שטיל און רוהיג.

אָבער דער אָפיציר האָט צו איהם בעפעהלעריש אויסגעשריגען:

„שטעה אויף"!

ווילבושעוויטש איז לאַנגזאַם אויפגעשטאַנען, און דער אָפיציר האָט ווייטער געזעדט: „אַ העלד, וועלכער פאַלט אין חלשות! -- און קריכט, וואוהין מען דאַרף נישט. איצט זאָלסטו רעדען. קענסטו באַריגאָווען — מאַקסים פעטראָוויטש באַריגאָוו? דו קענסט איהם. ער איז אַן אָפטער איינגעהער אין דער רעדאַקציע, קענסט איהם"?

ווילבושעוויטש האָט אַרויסגעשעפּטשעט:

— „ניין".

אַ דונער־קלאַפּ אויפ'ן טיש.

דו קענסט איהם! מיר ווייסען, אַז דו קענסט איהם! פריהער האָט ער געשטומט, איצט וויל ער זאָגען ליגען. איך וועל דיך, דו אַזוינער און אַ־זוינער"....

אָבער ווילבושעוויטש האָט באַריגאָווען פאָרט נישט געקאָנט. קוים זיין נאָמען געהערט. האָט ער געלאָזען דעם אָפיציר שרייען און געשוויגען.

און דער אָפיציר האָט ווייטער געשטורמט:

„אָבער מירטאָווען קענסטו? מאָוועל מירטאָוו, דעם בילענדיגען הונט, וועלכער שרייבט די לויזיגע פעליעטאָנען"?....

(ווייטער מאָרגען).

ליא דע פוטי

די בעקאַנטע פילם-אַרטיסטקע איז געשטאָרבען.

נעוו. אסיסטענט פון די קליניקען פון אוניווערזיטעט אין בערלין

Dr. med. STARKER

ווענערישע, הויט, האָר און בלאָז-קראַנקהייטען

12 שרודמיעסקא 12

טעל. 136-87

נעהמט אָן פון 9–11 און פון 4–8 אָווענד.
זונטאָג און יום-טוב פון 9 ביז 1 מיטאָג.

פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייז

וואָס הייסט היינט אַ שעהנע פרוי?

די נייע בעגריפען פון שעהנקייט.—די ענדערונגען אין פרויען-געשמאַק אין די לעצטע יאָהרע

אין יעדער צייט און אין יעדען דור שטעהען אויף נייע קינסטלער. וואָס קוקען אַנדערש אויף די מענשען און זוכען אַנדערע שעהנקייטען צווישען זיי, די, וואָס יוסף איזראַעלס, למשל, האָט געמאָלען, זענען היינט אַ זעלטענקייט; זאָל אַ היינטיגער יודי־שער מאָלער דערזעהען אַזאַ יודען, ווי איזראַעלס האָט געשילדערט אויף זיינע בילדער, וועט ער זיך אין איהם פעראינטערעסירען, אָבער נישט דערפאַר וואָס פון איהם קוקט־אַרויס די שעהנקייט און דער־הויבענקייט, וואָס איזראַעלס האָט געזוכט און געפו־נען ביי די מאָדעלען אין זיין דור, נאָר דערפאַר וואָס דער טיפ איז פשוט, אַ פערצייטיגע פרוי, אַנ'אַנטיק, דער היינטיגער מאָלער מוז, נישט־ווילענדיגערהייט זוכען אַנדערע שעהנקייטען, אַנדערע טיפען, ווייל די אַמאָליגע האָבען זיך אויסגעלאָזט.

און אַזוי איז עס אויך בנוגע דער שעהנקייט פון אַ פרוי, די בעגריפען וועגען פרויען־שעהנקייט בייטען זיך מיט די יאָהרען. די פרוי וואָס איז מיט פופציג יאָהר צוריק געווען אָנגענומען פאַר שעהן, וואָלט היינט בכלל נישט פערעכענט געוואָרען פאַר אַ שעהנהייט; אַפילו די פרוי, וואָס איז מיט איינע צעהן יאָהר גלאַריפיצירט געווען אַלס אַ שעהנהייט, איז היינט אין דער דריטער אָדער פערטער קאַטע־גאָריע.

דער אמת איז, אַז ווען איהר וועט אין איין הויז אַריין פערזאַמלען צעהן צי צוואַנציג מבינים אויף שעהנע פרויען וועט יעדער פון די צעהן אָדער צוואַנציג האָבען זיין בעזונדער מיינונג, וועלכע פרוי עס איז אַ שעהנהייט און וועלכער מען קאָן פאַר אַ וועלכער נישט פערעכענען; יעדער מבין האָט זיך זיין קאַפּריז און זיין געשמאַק.

שוין אָפּגערעדט דערפון וואָס יעדעס פאָלק האָט זיך זיין מיינונג און בעגריף וועגען שעהנקייט, ביי יודען ,למשל, איז די שוואַרץ־חנווהדיגע ברונעטקע מיט די קויהל־שוואַרצע אומעטיג־ליסטיגע אויגען, שוין זינט דורות או די ... פערטעגט פאַר שעהן, אין אַמעריקא איז אָנגענומען אַז די בלאָנדינקע מיט די פלאַקס־האָר, ליכטיג־בלויע אויגען און כיפער־ריסען נעזעל איז די שעהנסטע.

איהר קענט אַמאָל אָנטרעפען אַ פרוי מיט אַ פנים פון אַ ליאַלקע, מיט אַ געשניצטער פיגור, ווי ביי אַ גריכישער געטין, ווען איהר וועט געבען אַ קוק אויף איהר, וועט איהר אפשר בשתומם ווער־רען, אָבער ווען איהר וועט זיצען מיט איהר עט־ליכע מינוט וועט איהר זיך כאַפּען, אַז זי איז נישט קיין שעהנע, דאָס הייסט: שעהן איז זי יאָ, אָבער עפּעס פעהלט איהר צו זיין פולקאָם שעהן. דער אַנ־טיק איז, וואָס עס וועט לאַנג געדויערן, ביז איהר וועט זיך אָנשטויסען ,וואָס דער „עפּעס" איז.

אין אַמאָל איז פערקעהרט: די פרוי איז זעהר שעהן, אָבער עפּעס איז דאָ אויף איהר פנים אַנ־איבעריגען שטריך, וואָס שטערט צו פולקאָמענער שעהנקייט.

דער ערשטער פרוי פעהלט אפשר פערזענליכ־קייט, אינטעליגענץ, און ביי דער צווייטער איז דאָ דער אויסדרוק פון רויקייט, פון עם־הארצות. אָדער שלעכטיגקייט, בייזקייט, אַמאָל איז אויך צו־אָנזיכ־טיג, אייפערזוכט, ליידענשאַפט, אָדער קנאה, וואָס שטערט צו דער שעהנקייט פון דער פרוי.

צו אמתדיגער שעהנקייט דאַרף ערשט קומען דער שעהנער גייסט אינ'ם מענשען. ווען אַ שעהנע פרוי אָהן אַ בריקעל אינדיווידואַליטעט צו פערזענליכקייט וועט זיך אַוועקשטעלען אויף איין פלאַטפאָרם מיט אַ פרוי וועלכע איז אפשר ווייניגער שעהן אָבער בע־זיצט יאָ, אינדיווידואַליטעט און אינטעליגענץ, וועט מען זי גיכער דערוועהלען אַלס די שעהנסטע.

פרויען מיט שעהנע מאַניערען מיט אינטעלי־גענץ און איינגעבוידענער פיינקייט, קאָנען צו יעדע צייט קאָנקורירען מיט אַנדערע פרויען, וואָס האָבען מעהר געשניצטע פיגורען און שעהנערע פנימלעך.

הכלל, עס איז נישט אַזוי גרינג אָנצוווייזען וואָסער פרוי עס איז אַ פולשטענדיגע שעהנהייט.

און כאָטש עס איז זעהר שווער אָפּצומאָלען אַ־קוראַט וואָס פאַר אַ פרוי עס איז שעהן, און כאָטש עס איז נישטאָ קיין געזעץ דערויף, און דער כלל און בעגריף פון שעהנקייט האַלט נישט אָן אַלע יאָהרען, קאָן מען פונדעסטוועגען זאָגען וואָסער פרוי עס ווערט פערעכענט היינט פאַר אַ שעהנע און וועלכע איז געווען פערעכענט פאַר שעהן מיט עטליכע יאָהר צוריק.

אויב מען קאָן פון דער פרויס געזיכט אַראָפּליי־ענען אַז מען האָט דאָ צו טאָן מיט נישט בלויז אַ שעהנער פרוי, נאָר אויך מיט אַ קלוגער, אַנ'איינ־טעליגענטער און אַ באַלעזענער גרויסשטעדטישער דאַמע, קאָן מען זי דעמאָלט פערעכענען פאַר אַ שעהנקייט.

שעהנקייט אַליין איז אַרויס פון מאָדע נאָך מיט יאָהרען צוריק, אָנטון זיך שעהן און אָהן שכל, האָט אויך קיין טעם נישט, צו אַלץ דאַרף מען חכמה. עס דאַרף פון דער קליידונג זיך אַרויסזעהען אַז די פרוי, וואָס טראָגט די קליידער, האָט אויך שכל, ווי אַזוי זיך אָנצוטון, אַמאָל קאָן אַ מאָדיש היטעלע צונעהמען אַ סך חן ביי אַ פרוי, האָט די פרוי שכל וועט זי אַזאַ היטעלע נישט אָנטון, כאָטש עס איז די לעצטע מאָדע; זי וועט זיך אויסקלייבען אַן אַנדערס וואָס זאָל זיין עלעגאַנט. כאָטש עס איז נישט אין דער מאָדע און כאָטש קיינער טראָגט עס נישט.

דאָסזעלבע איז מיט אַ קלייד און מיט אַ מאַנ־טעל, דאָסזעלבע איז מיט'ן גאַנג און מיט דער האַל־טונג. אפילו איהר פּערפום וועט זיין עלעגאַנט.

די פרוי, וואָס איז די ערשטע אריין אין דער געשטירצטער באַסטיליע

שטורמדיגער לעבען פון טעריאַן דע מעריקור און איהר טראַגישער סוף. — אַן אַ'ינטערעסאַנטער קאַפּיטעל געשיכטע פון דער גרויסער פראַנצויזישער רעוואָלוציע

מיר ווילען אייך דאָ דערצעהלען פון אַ מערקווירדיגע פרוי, וואָס האָט געשפּילט אַ גרויסע ראָלע אין דער גרויסער פראַנצויזישער רעוואָלוציע, און נאָך מערקווירדיגער איז דער פאַל מיט דעם, וואָס די דאָזיגע פרוי איז געווען אַ פּראָסטיטוטקע און געלעבט אין גרויס רייכטום און וואוילטאָג. זי האָט אָבער אַוועקגעוואָרפען איהר הולטאַיסקען לעבען מיט'ן לוקסוס און איז אַריבער אין די רעוואָלוציאָנערע ריהען און איז געוואָרען אַ פייערדיגע קעמפּפערין פאַר דער פאָלקס־פרייהייט.

די פרוי איז טעריאַן דע מעריקור, מיט איבער הונדערט יאָהר צוריק איז זי געשטאָרבען אין אַ פּאַריזער משוגעים־הויז, וואו זי האָט פערבראַכט די לעצטע צוואַנציג יאָהר פון איהר לעבען אין מאַטערניש, אין שמוץ, אויף אַ הוילען מאַטראַץ אויף דער שטיינערנער פּאָדלאָגע. איהר משוגעת איז געווען אַ רעטעניש פאַר די דאָקטוירים פון יענער צייט, די פאָלקס־מאַסען אָבער האָבען זי געהאַלטען כמעט ווי אַ היילגע, ווייל האָבען נאָך גוט געדענקט די צייט, ווען זי האָט געפיהרט הונגעריגע, פערביטערטע אין אויפשטאַנד געגען דעם קעניג.

טעריאַן דע מעריקור איז געבוירען געוואָרען אין דעם קליינעם בעלגישען דערפעל מאַרקור. איהר פאָטער איז געווען אַן אָרימער פויער מיט גאַר ווייניג אייגענע ערד און מיט גאַר אַ סך קינדער. יעדער מויל פון אַ קינד איז ביים פויער געווען איבעריג, און אַז טאָכטערל איז עטוואָס אויסגעוואַקסען האָט מען זי אָפּגעגעבען צו פרעמדע מענשען פאַר אַ דינסט, די ליבע צו טאַטע מאַמע, צו די ברידערלעך און צו די שוועסטערלעך און צו דער היים איז ביים קינד געווען זעהר גרויס, און מיט ביטערע טרעהרען האָט זי זיך אָפּגעזעגענט און איז אַוועק דינען ביי פרעמדע פערמעגליכע מענשען אין אַ שטעטעל נישט ווייט. זי האָט אָבער נישט לאַנג געדינט אין דער פרעמד.

ווען זי איז נאָך גאַר יונג געווען, איז זי געפעלען געוואָרען איינעם אַן ענגלענדער און ווען יענער איז געפאָהרען צו זיך אין ענגלאַנד, האָט ער זי מיטגענומען.

פאַר דער יונגער דאָרפישער מיידעל איז דאָס געווען דער אָנהויב פון איהר שטורעמדיגען צולאָזענעם און העלדישען לעבען וואָס זי האָט באַלד גענומען פיהרען.

אין ענגלאַנד הויבט טעריאַן אָן פיהרען אַ רוישיגען און אויסגעלאַסענעם לעבען, איהר פיינער שכל און איהרע פעהיגקייטען ענטוויקלען זיך שנעל און דאָס העלפט איהר אויסצוקלייבען איהרע געליבטע און זי קלייבט זיי טאַקע אויס צווישען די רייכסטע און די איינפלוסרייכסטע, זי לערענט אַ סך, זי לייענט, נעהמט איבער די מאַניערען פון די רייכע, ווערט אַ רייצענדע קאָקעטקע און לערנט זיך אַפילו מוזיק.

אַזוי לעבט זי אין לאָנדאָן עטליכע יאָהר, דרעהט זיך אַרום צווישען רייכע, הולטאַיעס און געהט איבער פון איין רייכען געליבטען צום צווייטען, און ווערט די אָנגעזעהענסטע קורטיזאַנקע אין לאָנדאָן.

ביז אין איין שעהנעם טאָג פערלאָזט זי לאָנדאָן און קומט אין פּאַריז.

אין פּאַריז פיהרט זי דעם זעלבען פרייען, אויסגעלאַסענעם לעבען, וואָס אין לאָנדאָן, אָבער אין דער לייכטזיניגער פּראָסטיטוטקע איז פערבאָרגען דער פאָלקס־טריבון און דער דעמאָקראַטיזם פון דעם געדריקטען פויער; זי געדענקט נאָך פון איהר קינדערהייט ווען דער פריץ, און דעם קעניגס בעדינער האָבען ביים פויער צוגענומען דעם לעצטען שטיקעל ברויט פון מויל. טעריאַן רייסט נישט איבער איהרע בעציהונגען צום דאָרף און צו דער היים און זי לייקענט נישט איהר נידעריגען אָפּשטאַם.

איינער פון איהרע ברידער ווייזט אַרויס מאָלערישע פעהיגקייטען, העלפט זי איהם פאָהרען אין איטאַליען שטודירען, האַלט איהם אויס און ווענדט זיך צו איהרע איינפלוסרייכע בעקאַנטע אַרויסצוהעלפען איהם אין זיין לערנען.

איהרע רייכע געליבטע און פערעהרער לאָזט זי פערשווענדען אויף איהר זייער גאַנצען פערמעגען, מאַכט פון זיי אַ תל, אָהן אַ פונק פון מיטגעפיהל, זי לעבט אין אַ רייכער ווילע, פוצט זיך אין בריליאַנטען, פאָהרט אַרויס אין קאַרעטעס מיט בעדינער, און פערשווענדעט געלד רעכטס און לינקס. זי ווייסט איהר אייגענעם ווערט איהר שכל און איהר שעהנקייט — און זי נעהמט פאַר דעם, דעם גרעסטען פּרייז. זי איז אויסגערעכענט און איז שטענדיג אויף דער וואַך, זי פערגעסט נישט צו פערזיכערען זיך אויף די שפּעטערע טעג און איהר געליבטע איינצואָרדנען איהרע געשעפטען אַזוי, אַז זי זאָל האָבען אַן איינקונפט אויף איהר גאַנצען לעבען, עס געפינט זיך איינער אַזאַ פון איהרע רייכע פריינד, וואָס שרייבט אונטער דעם פאָלגענדען דאָקומענט:

„איך, דער מאַרקיז און גראַף דע פּערסאַן, דאַרף צאָהלען, דער מיידעל טעריאַן פינף טויזענד ליווערס יעהרליך, ביז ווי לאַנג זי וועט לעבען״.

איצט איז טעריאַן פערזיכערט אויף איהר גאַנץ לעבען און זי הויבט אָן טראַכטען וועגען איבעראַנדערשען איהר לייכטזיניגען פוסטען לעבען. ווי אַ קלוגע און ערפאַהרענע פרוי, פערשטעהט זי גאַנץ גוט דעם ווערט פון אַ מיידעל, וואָס אַ רייכער הולטאַי האַלט אויס, מיט אויסגעלאַסענקייט און וואוילטאָג איז זי שוין געווען אָנגעזעטיגט, האָט איהר געצויגען צו אַן אַנדער סאָרט לעבען, מיט בריי־טערע וועגען, מיט רוהם און אַן אַנדער סאָרט גלאַנץ.

איינמאָל האָט אַן איטאַליענער מוזיקער געהערט זי זינגען, האָט ער געלויבט איהר שטים און געראַטען איהר זיך לערנען זינגען, לאָזט זי איבער איהר געליבטען, אַ רייכען באַנקיר און פאָהרט אַוועק קיין איטאַליען ווערען אַ זינגערין.

באַלד האָט אָבער אויסגעבראָכען די רעוואָלוציע אין פראַנקרייך, דאָס איז געווען אין יאָהר 1789 ווען טעריאַן האָט דערהערט די נייעס, איז זי גלייך געקומען צו לויפען צוריק קיין פּאַריז, פול מיט בעגייסטערונג, גרייט אָפּצוגעבען זיך צו דעם גרויסען קאַמף פאַר פרייהייט.

אין פּאַריז ווערט טעריאַן גאָר אַן אַנדער מענש, ממש נישט צו דערקענען. פון אַן אויסגערעכענטער, פּראַקטישער יונגער פרוי, וואָס האָט גוט געוואוסט איהר אייגענעם פּרייז, דעם פּרייז פון אַן ערשטקלאַסיגער פּראָסטיטוטקע ווערט זי איצט אַ פלאַמיגע רעוואָלוציאָנערין, זי זאַפּט איין זיך אַריין דעם גאַנצען ביטערען האַס און צאָרן פון די אונטערדריקטע מאַסען און ווערט אַ מוסטער פון העלדישקייט און בראַוקייט.

ווי אַזוי איז דאָס געשעהן? אַזוי איז דאָס געשעהן — און דערפאַר איז איהר נאָמען אויפגעגאַנגען אין דער געשיכטע, ווי דער נאָמען פון דער ערשטער העלדישער פרוי אין דער פראַנצויזישער רעוואָלוציע. איהר געלד און איהר גאַנצען פערמעגען שענקט זי אַוועק דער רעוואָלוציאָנערער בעוועגונג און זי ווערט די אָנפיהרערין פון די ערנידעריגטע און בעליידיגטע. זי פיהרט זיי אין די גאַסען מיט רעוואָלוציאָנערע לידער אין פייער פון אויפשטאַנד געגען די פערטיידיגער פון קעניג, און זי ווערט אַן איבערגעגעבענע אָנהענגערין פון די ערשטע גרויסע רעוואָלוציאָנערע פיהרער מיראַבאָ און לאַפאַיעט.

אין אָנהויב ווייזט טעריאַן נישט אַרויס קיין איבעריגע פעהיגקייט צו ווירקען אויף אַנדערע; אָבער אין גיכען דערהויבט זי זיך איבער דער מאַסע אויף אַזאַ הויך, אַז זי ווערט ממש פערגעטערט. אַ ווירקליכע, אַ געפיהלפולע, אַ פרוי, וואָס האָט זיך אויף איהר לעבען גענוג אָנגעליטען און נישט זעלטען געווען ערנידעריגט אַליין, בעמערקט זי איצט דעם נידעריגען צושטאַנד און די פערלוירענקייט פון דער פראַנצויזישער פרוי און זי ווערט זייער אַנפיהרערין, זי הויבט אָן שרייבען אַרטיקלען, און אין איהר שרייבען און איהרע רעדעס נעהמט זי קלאָר מאַכען און פאָרמולירען פאַר די פרויען זייער נידעריגען צושטאַנד און רוקט אויף אַזאַ אופן אַרויס די פרויען־פראַגע צו אַן עפענטליכער פרויען־בעוועגונג טעריאַן, וואָס איז קיינמאָל אַליין נישט געווען קיין מוטער און קיין ווייב, געפינט מיט איהרע געזונטע אינסטינקטען אַ צוטריט צו די הערצער און געדאַנקען פון אַלע בעליידיגטע און אַ [?] דערשלאָגענע מוטערס און ווייבער. פּאַריזער פרויען פאַלען אונטער איהר איינפלוס, און איהר פּאָפּולאַריטעט וואַקסט פון טאָג צו טאָג, זי ווערט דער אָפּגאָט פון דער נייער רעוואָלוציאָנערער פרויען־בעוועגונג אין פראַנקרייך.

טעריאַנס רייכע אָפּגעזונדערטע ווילאַ איז איצט איבערגעקעהרט מיט'ן קאָפּ אַראָפּ און מיט די פיס אַרויף. אין איהר וואוינונג ווערט איצט אַ קלוב, וואו עס קלייבען זיך צונויף די פאָרשטעהער פון אַלע רעוואָלוציאָנערע פּאַרטייען און וואו מען בעשפּרעכט די אַלע פראַגען פון רעוואָלוציאָנערער אַרבייט.

צו איהר אין ווילאַ קומט אַריין דער בעריהמטער פיהרער ראָבעספּיער, נאָך נישט קיין זיכערער מיט זיך און בסדר אַ פערבעהאַלטענער אין זיך, אַהער קומט אויך דער פוילענצער און דער וויצליגער דאַנטאָן מיט זיין בעליידיגטען קנייטשעל אויף די ליפּען; מיראַבאָ, דער פריץ מיט דער פעגראָבטער שטימע און פאַלשען שמייכעלע דער אייביג פערליבטער שעניע; דער מעלאַנכאָלישער גלח סעיעס; דער רוסישער גראַף סטראַגאַנאָוו, וואָס סימפּאַטיזירט מיט די יאַקאָבינער — די עקסטרעמע ראַדיקאַלען און רעפּובליקאַנער; דער יונגער סען זשוסט, און אַ סך אַנדערע פּאָליטיקער, זשורנאַליסטען און פּאָעטען, דאָס זענען אַלץ אַזוינע נעמען וואָס זענען אויף אייביג פערבליבען אין דער געשיכטע פון דער גרויסער פראַנצויזישער רעוואָלוציע, און אין דער אַלוועלטליכער געשיכטע פון רעוואָלוציע.

דעם 14־טען יולי, אין יאָהר 1789 איז טעריאַן איינע פון די העלדען, וואָס ברעכען זיך דורכ'ן בריק פון דער באַסטיליע — די בעריהמטע פעסטונג טורמע פון דער דעמאָלסדיגער פראַנקרייך, זי איז איינע פון די ערשטע וואָס רייסט זיך אַריין מיט אַ שווערד אין האַנד אין פעסטונג. דער אויפגעשטאַנענער עולם געהט איהר נאָך און מאַכט איהר די גרעסטע אָוואַציעס.

מיט אייניגע חדשים שפּעטער, דעם 6. אָקטאָבער 1789 זעהט מען זי רייטען אויף אַ פערד, מיט אַ פּיסטאָלעט אין האַנד, אין אַ מענערישען אָנצוג, מיט אַ פלאַטערנדיגען שאַרף אויפ'ן האַלז. מאַסען פרויען, אָפּגעריסענע, הונגעריגע פערביטערטע, בעגלייטען זי, דאָס פיהרט זיי טעריאַן צום קעניג אין ווערסאַיל, פאָדערען פון טיראַן אַן ענטפער. פון אַלע געגענדען אַרום ווערסאַיל אונטער אַ שלאַקס רעגע האָבען מאַרשירט פרויען אונטער טעריאַנס פיהרערשאַפט און האָבען צונויפגערופען די מענער צו געהן אין קאַמף מיט זיי אַנטקעגען לואי דעם 16־טען.

דאָס איז געווען דער ערשטער הונגער־אויפשטאַנד וואָס האָט אויף אַן אמת איבערגעשראָקען דעם קעניג. טעריאַנס פייערדיגע רעדעס, איהר העלדישער מוט און געוואַגטקייט צו געהן אַליין אין געפאַהר, האָבען אָנגעצונדען די הערצער און פון אַלע געגענדען אַרום זענען אַלע הונגעריגע און בעליידיגטע מאַסען נאָכגעגאַנגען זייער העלדין טעריאַן דע מעריקור.

(סוף מאָרגען).

קלאַנג־קינאָ־טעאַטער
APOLLO
היינט און פאָלג. טעג!
גרויסער דאָפּעלטער פּראָגראַם
1) קעניג פון פּאַריז
סענסאַצ. סאַלאָן־דראַמע אויפ'ן גרונד פון דער ערצעהלונג פון Jerzy Ohnet
אין די הויפּט־ראָלען:
Iwan Petrowicz, Mary Glory
Gabriel Gabrio.
2) וועוועסטאָפּל אין נאַכט
שפּאַנענדע קאָמעדיע פול מיט הונדערטער פּיקאַנטע פאַמיליע־רכילות.
אין די הויפּט־ראָלע: Jenny Jugo
Zygfryd Arno, Johannes Ricman
אָנהייב אין געוו. טעג 4 אַ זייגער נאָכמ'
שבת און זונטאָג 12 אַ זייגער בייטאָג

ר. איזראעל.

קאַפּעַרלע

א סענסאציאנעל־עראטישער ראמאן פון דער לאדזשער ווירקליכקייט

(31

לויט גאָרדאָנס רייד האָט בערטאַ פערשטאַנען, אַז זי דאַרף זיך פיהרען ווי זיינס אַ ברודער, זי האָט זיך גאָרנישט פערלוירען און געזאָגט.

— דאָס איז פריילין האַלפּערן, אַ בעאַמטע ביי אונז אין באַנק. דו ווייסט דאָך, אַז איך האָב פאַר דיר קיין שום סודות נישט און דו קענסט רוהיג דאָ בלייבען.

גאָרדאָן האָט זיך פערנייגט ווי אַ דזשענטעלמען, וואָס האָט אויסגעזעהען זעהר מאָדנע, צוליב זיין משונהדיגער פיגור, וועלכע האָט זיך גאָרנישט גאַפּאַסט פאַר עלעגאַנטישקייט.

פּערעלע האָט זיך זעהר לייכט פערוואַנדעלט אויפ'ן פנים, ס'איז קענטיג געווען, אַז זי בעמיהט זיך צו בעהערשען און צו געפינען אַן אויסוועג צו דער לאַגע.

— מאַדאַם ראָזענטאַל, איך בין געקומען צו אייך אין אַ זעהר ערנסטען ענין און איך האָב געוואָלט מיט אייך רעדען אויג אויף אויג.

— אָבער דאָס וואָלט איך נישט געוואָלט, האָט גאָרדאָן אַרויסגעבראָכט מיט זיין באַס־שטימע און האָט אַ שאַרפען בליק געגעבען אויף פּערעלען.

פּערעלע האָט פערמאַכט די אויגען, אַזאַ איינדרוק האָט אויף איהר געמאַכט דער בליק פון גאָרדאָן. זי האָט געהאַט דעם איינדרוק, אַז אויף איהר קוקען 2 גרינע אויגען פון אַ גיפטיגע שלאַנג, אַז צוויי שפּיזען לעכערן אדורך איהר קערפּער און זי האָט דערפון שטאַרקע וועהטאָגען. זי האָט מורא געהאַט צוריק צו עפענען די אויגען, כדי זיך נישט צו בעגעגענען נאָכאַמאָל מיט גאָרדאָנס בליק. אַ חוץ דעם האָט פּערעלע בכלל שטאַרק מורא געהאַט פאַר איהם און געפיהלט, אַז איהר לאַגע ווערט וואָס אַמאָל ערגער, ס'איז ביי איהר נישט מעהר קיין ספק, אַז אַלץ איז אַזוי אָנגעשטעלט געוואָרען, אַז די פרוי ראָזענטאַל האָט ספּעציעל אַהער בעשטעלט דעם דאָזיגען שרעקליכען מענשען, פּערעלע האָט אָבער געמוזט געבען עפּיס אַנ'ענטפער, ווייל די ערוואַרטונג איז געוואָרען פשוט אַ פּייניגליכע און צום סוף האָט זי זיך ענטשלאָסען און אַרויסגעשטאַמעלט.

— אויב אַזוי מוז איך אַוועקגעהן, קען איך דאָ מעהר נישט בלייבען.

— איהר חשובעס פריילין, וועט דערווייל דאָ בלייבען, ביז מיר וועלען זיך אדורכשמועסען, האָט רוהיג אָבער זעהר האַרב געזאָגט גאָרדאָן.

— מיר דוכט זיך, אַז איך געפין זיך אין הויז פון באַנקיר ראָזענטאַל און מ'וועט מיך דאָ נישט טעראָריזירען.

— פּראָווט מיר נישט קיין מאָראַל, וועגען די דאָזיגע זאַכען וועט איהר שמועסען מיט אייערע קאָלעזשאַנקעס מיט מיר וועט איהר רעדען וועגען אַנדערע זאַכען. זאָגט מיר דעם אמת נאָך וואָס זענט אַהערגעקומען.

פּערעלע האָט נישט געענטפערט.

— אַזאַ עקשן זענט איהר גאָר, אַזאַ העלדין?

פּערעלע האָט ווייטער נישט געענטפערט.

— אויב אַזוי וועל איך אייך זאָגען, פאַר־וואָס לעצטע דרייהאָרן איז אַרעסטירט געוואָרען, דוכט זיך, אַז צוליב דעם זענט איהר דאָס אַהערגעקומען וואונדערט זיך נישט פון וואַנען איך ווייס דאָס איך בין די גאַנצע צייט געשטאַנען דאָ ביי דער טיר בעהאַלטען און געהערט יעדעס וואָרט אייערס.

פּערעלע האָט ווייטער גאָרנישט געענטפערט. גאָרדאָן האָט זיך אָנגעהויבען אויפצורעגען

— אַלזאָ איך קען אייך זאָגען, אַז דרייהאָרן איז אַרעסטירט געוואָרען, ווייל ער איז מיין שותף, איך בין אַן אינטערנאַציאָנאַלע האָכשטאַפּלער און פערברעכער און לאָמיר דרייהאָרן העלפט מיר אין די אַלע זאַכען, ער איז פריהער אַריינגעפאַלען ווי איך, איז עס מיין גליק. און אייער חוב, אַלס זיין געליבטע איז מיר מיטצוטיילען אַלץ וואָס מיט איהם קומט פאַר, כדי איך זאָל זיך קענען פערהיטען.

פּערעלע איז בלאַס געוואָרען. זי האָט געפיהלט, אַז זי ווערט חלשות, זי האָט זיך אָנגעכאַפּט אין ווענטעל פון אַ פאָטעל, כדי זי זאָל נישט אומפאַלען, זי איז אָבער נאָך געווען ביים פולען בעוואוסטזיין און בעשלאָסען זיך נישט אַריינצולאָזען אין קיין געשפּרעכען מיט דעם אומבעקאַנטען פערזאָן.

גאָרדאָן איז אָבער געווען אָהן רחמנות און ווייטער געדערט אויף אַזאַ אופן, אַז יעדעס וואָרט האָט איהר געשניטען אין לייב און געמאַכט אַ טיפע וואונד.

— כדי אייך צו איבערצייגען, אַז ס'איז אַזוי ווי איך זאָג, האָט גאָרדאָן ווייטער געברומט, וועל איך אייך זאָגען, אַז מיר האָבען איבערגעגעבען אַ ווערטפולען דאָקומענט דער פריילין האַנקאַ ראַזווסקאַ און צוליב דעם דאָקומענט איז זי ערמאָרדעט געוואָרען. דער דאָקומענט איז אָבער אָפּגעראַטעוועט געוואָרען דורך לעצאַנסקי. נו, איצט גלויבט איהר מיר שוין.

פּערעלע האָט ווידער נישט געענטפערט, הגם זי האָט געקריצט מיט די ציינער און געביבערט די פויסטען, בכדי איז די גאַנצע סצענע געווען שטאַרק נישט ליב, ערשטענס וואָס די סצענע קומט פאָר ביי איהר אין שטוב און זי קאָמפּראָמיטירט זיך אַלס דעם באַנקיר ראָזענטאַלס פרוי אַלס די גראַנד־דאַמע אין שטאָט און צווייטענס האָט זי שטאַרק מורא געהאַט דערפאַר, וואָס דאָ קומט פאָר צווישען גאָרדאָן און פּערעלען. גאָרדאָנען האָט זי דאָך גוט געקענט און זי האָט געציטערט ערפאַר, אַז ער זאָל נישט ווערען אַזוי אַכזריותדיג, ווי ער ווערט אין אַזעלכע פאַלען.

זי האָט זיך נאָר געטרייסט מיט דעם, אַז גאָרדאָן ווייסט וואָס ער טוט, אַז ער איז זעהר אויסגערעכענט ביז ער נעהמט זיך צו אַ געשעפט אַנ'ענין.

— איהר וועט מיר נישט ענטפערן? — האָט גאָרדאָן געפרעגט.

קיין שום ענטפער איז נישט געקומען.

— אויב אַזוי חשובעס פריילין, וועל איך פערטרויען נאָך אַ סוד. איהר אַליין האָט אין געוויסע פאַלען אין אַ געוויסער מאָס מיטגעהאָלפען לעצאַנען און דאָס לאָז איך מיר אינטערן אויער.

גאָרדאָנס דאָזיגע ווערטער האָבען געהאַט פּונקט אַ פערקעהרטע ווירקונג, פּערעלע האָט זיך אויסגעגלייכט דער שטאָלץ האָט זיך צוריק בעוויזען אין איהרע אויגען. זי האָט אויפגעהערט מורא צו האָבען פאַר אַלץ וואָס דאָ אין צימער קומט פאָר. האָט שטרענג אָנגעקוקט גאָרדאָנען און נאָך שטרענגער בערטאַן און האָט געזאָגט:

— צי קען איך שוין אוועקגעהן פון דאַנען?

גאָרדאָן איז געוואָרן איבערראַשט.

דאָס איז דער ריכטיגער כאַראַקטער, דאָס מיידעל וועט מיר נאָך צונוץ קומען. יעדענפאַלס ווייס זי שוין מיט וועמען זי האָט צו טון, האָט ער זיך געטראַכט. דאָך איז זיין אַמביציע געווען געקרענקט, אַז אַזאַ מיידעל האָט איהם בעוויזען מיט איהר כאַראַקטער.

— איהר קענט געהן, האָט גאָרדאָן געענטפערט.

(פאָרטזעצונג קומט).

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

זונטאג
29
יט
כסלו תרצ"ב

נאוועמבער

זון-אויפגאנג 7.17
זון-אונטערגאנג 3.30

פון האנדעלס-געריכט

פירמע „י. א. גראסלייט" דערוויל קיין „נאדזור" נישט בעקומען

ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט, האט די „אקצ. געז. י. א. גראסלייט" זיך געווענדעט צום געריכט מיט א ביטע וועגען א „נאדזור".

דעם 2-טען נאוועמבער איז די ביטע בע- טראכט געווארען דורכ'ן האנדעלס-געריכט אויף דער זעלבער זיצונג איז אויך בעטראכט געווארען די ביטע פון דער „אקצ. געז. י. ק. פאזנאנסקי", דער פירמע גראסלייט צו פערפענטליכען אנ'אוי- פאדלאשטש, פארשטעלענדיג פאר'ן געריכט דאלאר- וועקסלען, וועלכע זענען פון דער פירמע גראס- לייט פראטעסטירט געווארען נאך דעם 1 אקטא- בער 1931.

אויפ'ן פערלאנג פון געריכט, האט די האנ- דעלס-קאמער געגעבען אנ'ענטפער, אז די פירמע דארף געניסען פון א „נאדזור". דאס געריכט האט דאן אפגעלעגט דעם טערמין פון „נאדזור".

נעכטען האט די פירמע „אקצ. געז. י. ק. פאזנאנסקי" מיטגעטיילט דעם געריכט, אז זי ציהט צוריק די פאדערונג וועגען ערקלערען דער פירמע גראסלייט אנ'אופאדלאשטש, מחמת זיי האבען זיך פערגליכען.

וועגען דעם „נאדזור" פון דער פירמע גראס- לייט, האט דאס געריכט בעשלאסען אפצולעגען דעם טערמין.

* * *

אויף דער נעכטיגער זיצונג, האט דאס האנ- דעלס-געריכט פערפענטליכט אנ'אופאדלאשטש דער פירמע „אדאלף בענקער" (פעטריק. 82). דער טערמין פון ציטוי. פערפענטליכען דעם אופאד- לאשטש איז בעשטימט געווארען אויפ'ן 1-טען אקטאבער 1930. דער געפאלענער איז געשטעלט געווארען אונטער פאליצייאישער אויפזיכט.

* * *

א צווייטער אופאדלאשטש איז פערפענט- ליכט געווארען דעם בעקער אלפרעד האפמאן (לימאנאווסקא 66) אויף זיין אייגענעם פערלאנג. האפמאן איז געשטעלט געווארען אונטער פאליצי- אישער אויפזיכט.

* * *

אויף דער זעלבער זיצונג איז פערפענט- ליכט געווארען אנ'אופאדלאשטש דער פירמע „ש. דאמאנסקי און שותף" (פעטריקאווער 17). דער געפאלענער איז געשטעלט געווארען אונטער פאלי- צייאישער אויפזיכט.

* * *

א פערטער אופאדלאשטש איז פערפענטליכט געווארען דער פירמע „אברהם דרעסנער" (פאלוד- ניאווע 52) און זיין שותף אבעלע שנער. דער טערמין פון ציטוי. פערענטליכען דעם אופאדלאשטש איז בעשטימט געווארען אויפ'ן 20 נאוועמבער 1931. די געפאלענע זענען געשטעלט געווארען אונטער פאליצייאישער אויפזיכט.

א באנדע יונגע גנבים פאר'ן געריכט

ווערען פערמשפט צו פערשידענע טערמינען טורמע

(2) דעם 16-טען מאי האט דער בעזיצער פון דער פירמע „איסקרא" — ה. האמער געמאל- דען דער פאליציי, אז פון זיין געשעפט ווערען כסדר גע'גנב'עט ראדיא-אפאראטען, עלעקטרישע לעמפלעך א. ד. גל. דער חשד איז געפאלען אויף דעם 15-יעהריגען שיק-יונגעל אנטאן טשעכאנסקי.

איצט שטעלט זיך ארויס, אז דאס יונגעל איז געווען א מיטגליד פון א באנדע יונגע פערברע- כער, וועלכע האבען איהם אנגערעדט, ער זאל גנבענען. ס'שטעלט זיך אויך ארויס, אז דער אנ- פיהרער פון דער באנדע, איז דער 18-יעהריגער באלעסלאוו פלישאק. אויף טשעכאנסקי'ס אנווייזונג זענען ארעסטירט געווארען: דער 19-יעהריגער פל שעק, דער 14-יעהר'גער יוזעף קאנץ, דער 17- יעהריגער סטראשינסקי. דער 17-יעהריגער קאס- פושאק, דער 19-יעהריגער זארעמבא, דער 20- יעהריגער קאסטעלסקי, קוראש און באיאנאווסקי.

נעכטען זענען אלע יונגע פערברעכער און די פאסערס געזעסען אויף דער בעשולדיגונגס-באנק. טשיכאנסקי, קאנץ און פלישעק זענען פערמשפט געווארען צו 6 חדשים תפיסה. סטראשינסקי און זארעמבע — צ' 5 חדשים, קאצפשאק — 4 חדשים, דער פאסער קאסטשעלסקי — 3 חדשים תפיסה. די איבריגע זענען בעפרייט געווארען.

גרויסע איינברוך-גנבה אין א מאנופאקטור-געשעפט

פאליציי ארעסטירט די גנבים עטליכע שעה נאך דער גנבה

(2) נעכטען האבען זיך גנבים אריינגעריסען אין גדליה קאהענס מאנופאקטור-געשעפט (פיעטר- קאווער 34) און ארויסגענומען סחורה פאר 20,000 זל. די אנגעקומענע פאליציי האט נישט געפונען קיין שום שפורען. דאס האט בעוויזען, אז דאס „שטיקעל ארבייט" האבען אויסגעפיהרט „בראנזשי- סטען". איבערגעלאזט האבען זיי נאר א יודישע צייטונג. די פאליציי האט זיך דערום משער געווען, אז די איינברעכער זענען יודען. עטליכע געהיים- אגענטען האבען באלד געמאכט א רעוויזיע ביי אב'הם לעווקאוויטש (לאגעווניצקא 18), אנ'איי- גענטימער פון א „הייזעל" אויף קאמיענא 8, וואו זיי האבען געטראפען לעווקאוויטש'ן מיט נאך איי- נעם אין דער קאמער, וואו זיי זענען געווען בע- שעפטיגט ביים אויסגראבען א גרוב, וואו זיי הא- בען געוואלט בעהאלטען די גנבה.

דערוועהענדיג די פאליציי זענען זיי צומישט געווארען און אליין זיך איבערגעגעבען אין די הענד פון דער פאליציי. ווי ס'האט זיך ארויסגע- שטעלט, איז דער צווייטער דער 26 יעהריגער פי- שעל וואלף (לימאנאווסקא 25) וועלכער איז דער פאליציי בעקאנט.

די סחורה איז אפגעשטעלט געווארען צו קאהענען און ביידע איינב'עכער זענען איינגעזעצט געווארען אין תפיסה.

ענטדעקט א געפעהרליכע איינברעכער-באנדע

ס'גאנצע „געזונדעל" איינגעזעצט אין תפיסה

(2) דעם 19 נאוועמבער איז אויסגעפיהרט געווארען א גנבה אין דער וואוינונג פון א פארא- ליזירטער פרוי וולאדיסלאווא גאנשאראווסקא, איי- גענטימערין פון א ווײן-סקלאד, אויף פשעיאזד 66. די גנבים האבען דאן צוגענומען מלבושים און אנדערע ווערטזאכען אין דער ווערט פון 25000 זל.

די גנבים האבען דאן איבערגעלאזט א ביר-קראן. דאס האט דערפיהרט צו די שפורען פון א בעקא- טען פערב'עכער יוזעף קירעק (דאברא 7). וועלכער האט אין פערגאנגענעם יאהר דערמארדעט אנ'אר- בייטער פון דער גלאז-הוטע „געהם", און איז פאר דעם מארד פערמשפט געווארען צו אנדערהאלבען יאהר תפיסה. נאכ'ן בעפרייט ווערען, געפינט ער זיך אין דער געזעלשאפט פון עדוארדא זאווישלאק העלענא קאפוסטא און סטאניסלאוו קענדושעל.

נעכטען האט די פאליציי אדורכגעפיהרט א רעוויזיע אין דער וואוינונג פון א געוויסען גאנשעראווסקי, וואו דאס „געזונדעל" קומט זיך צוזאמען. דא האט די פאליציי נאך געפונען א גרויסען טייל פון דער גנבה.

ווא ס'שטעלט זיך ארויס, האט קירעק אר גאניזירט אנ'איינברעכער-באנדע, וועלכע האט זיך געגרייט צו „בעארבייטען" די לאדזער אייגנטימער. די גאנצע באנדע איז איינגעזעצט געווארען אין תפיסה.

מאריאוויטען ווילען מוזען צאלען דירה-געלד

געריכט קיין עקסמיסיעס נישט בעשטעטיגט

(2) מיט אנ'ערך 20 יאהר צוריק זענען לויט די איניציאטיוו פון מאריאוויטישען ביסקופ קא- וואלסקי אויסגעבויט געווארן מאריאוויטישע וואוין- הייזער אין פערשידענע שטעט אין פוילען. אזא הויז איז אויך אויסגעבויט געווארען אין לאדז אויף פראנטשישקאנער גאס.

מיט עטליכע וואכען צוריק, איז פארגעקומען א פראצעס בעגען די לאקאטארען, וואס ס'האט פערפיהרט דער פאכטער פון לאדזער מאריאוויטי- שען הויז, פערלאנגענדיג צו עקסמיטירען די איינ- וואוינער. דאס געריכט האט געמשפט, אז די איינ- וואוינער דארפען צאהלען דירה-געלד, קיין עקס- מיסיעס האט דאס געריכט נישט בעשטעטיגט.

די פאכטער האבען אפגעגעבען אנ'אפעלא- ציע. נעכטען האט דאס אפעלאציע געריכט דעם פסק-דין פון קרייז-געריכט בעשטעטיגט

קלעפסידרעס
צו זעהר ביליגע פרייזען
בעקומט אז די דרוקעריי פון
„נייעם פאלקסבלאט"
די קלעפסידרעס ווערען איז משך פון 1 שעה אויסגעפערטיגט
און פונאנדערגעקליבט איבער דער שטאט.

קאמיטעט צו שטיצען ארבייטסלאזע

היינט ערשטע זיצונג פון דער ארבייטס-קאמיסיע

(א) מארגען קומט פאר די ערשטע זיצונג פון דער ניי-ארגאניזירטע ארבייטס-קאמיסיע ביים קרייז-קאמיטעט צו שטיצען ארבייטסלאזע. אין דער זיצונג וועט זיך בעטייליגען סטאראסטע זשעוווסקי, אינספעקטאר אפאלסקי, דיר. סאמבאר- סקי און פארשטעהער פון די ווירטשאפטליכע ספע- רען און פון געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) קאפראווסקי (נאוואמיעסקא 15) טראוו- קאווסקא (בזשעזשינער 56) ראזענבלום (שרודמיע- סקא 21) בארטאשעווסקי (פיעטרקאווער 95) קלופ- טא (קאנטנא 54) טשינסקי (ראקאטשינסקא 53).

א פאבריק-שרפה

(א) אין ישראל אפעלבוים'ס פאבריק (פיל- סודסקי 20) איז אויסגעבראכען א שרפה. דער שאדען פון פערברענטען גארן און מאשינען איז א בעדייטענדער.

צוליב איין משוגענעם הונד

ווערט א „הונד-סוחר" אומגליקליך

(2) אויף אנדזשעיא 40 אין יעסקעס וואוי- נונג געפינט זיך א „לאגער" פון הונד און קעץ, וועלכע ער האדעוועט צום פערקויף.

נעכטען האט דער סטרוזש בעמערקט, אז איין הונד ווייזט ארויס סמנים פון משוגעת. דער אנגעקומענער פאליציאנט האט דעם הונד דער- שאסען, און דעם קאפ אפגעשיקט צו מאכען אנ- אנאליזע.

צוליב דער מורא, אז אויך די אנדערע הונד זענען אנגעשטעקט געווארען, זענען אלע הונד און קעץ פון יעסקעס „לאגער" אויסגעשאסען געווארען.

Miss Polonia
ZOFJA BATYCKA
UŻYWA
STALE
DO TWARZY
I RĄK

KREMU
Kwiat Śnieżny
»Neige de Fleurs« KTÓRY DZIAŁA
CUDOWNIE NA UPIĘKSZENIE CERY

גענעראל-פערטרעטער אויף דער לאדזער
וואיעוואדזטווא
פערפומעריע י. דרוקער
זאוואדזקא 5, טעל. 175-12

לאדזער יודישער קאמעראל-טעאטער
אלעע 1-טער מאי 2.
דירעקציע: דוד צעלמייסטער
היינט, זונטאג, 9 אין אווענד, צום 3-טען מאל די גרויסע סענסאציאנעלע פרעמיערע
ווען א פרוי פערגעסט זיך...
גרויסע טעאטער-אטראקציע אין 3 אקטען מיט געזאנג און טאנץ
מיט בערטא זאסלאווסקא און לעאן געטליכערמאן
פאפולערע פרייזען פון 80 גר. ביז 2 זל. ערשטע רייה.
מארגען, מאנטאג — איינהייטס-פרייזען — 50 גר. און 1 זל.
א הארץ, וואס בענקט
מיט בערטא זאסלאווסקא און לעאן געטליכערמאן
פערזארגט אייך בעצייטענס מיט בילעטען.
דינסטאג, דעם 1-טען דעצעמבער 9 אווענד טעאטער און פאטעלען
אווארט-קאנצערט פון דער ווילנער טרופע
אין פראגראם: XVI יאר פיהרונג מ. מזאה. אין פראגראם:
דראמע, ליריק, הומאר און פאלקס-ליד
פרייזען פון די בילעטען פון 80 גר. ביז 2 זל.

אנמעלדונגען אויף דרינגענדע אונטערשטיצונגען פאר ארבייטסלאזע אויפ׳ן חודש דעצעמבער

דינסטאג, דעם ערשטן דעצעמבער הויבט מען אן אנצונעהמען אנמעלדונגען פון ארבייטסלאזע פיזישע ארבייטער אויף דרינגענדע אונטערשטיצונג פאר׳ן חודש דעצעמבער.

דאס רעכט אויף דער דאזיגער אונטערשטיצונג האבען: 1) ארבייטסלאזע, וועלכע האבען אויסצוהאלטען א פאמיליע און וואוינען אין לאדז פון יאנואר 1930; 2) וועלכע נעהמען נישט קיין געזעצליכע אונטערשטיצונגען; 3) וואס געניסען נישט פון קיין אונטערשטיצונגען פון קראנקען-קאסע; 4) נעהמען נישט קיין שום רענטעס; 5) האבען נישט קיין שום אונטערנעהמונגען.

די אנמעלדונגען ווערען אנגענומען אויף לוטיצא 32 פון 8 פריה ביז 3 נאכמיטאג.

דינסטאג, דעם 1 דעצעמבער דארפען זיך מעלדען די ארבייטסלאזע מיט די אותיות:

A B C D E F G H I J

מיטוואך, דעם 2 דעצעמבער:

K L Ł

דאנערשטאג, דעם 3 דעצעמבער:

M N O

פרייטאג, דעם 4 דעצעמבער:

P R S

שבת, דעם 5 דעצעמבער:

T U W Z Ż

סכנה פון אן׳אלגעמיינעם טעקסטיל-שטרייק

(2) די לאדזשער אינדוסטריעלער האבען בדעה צו שליסען די פאבריקען איבער די יום-טוב-פעריען. וועגען דעם זענען אפגעהאלטען געווארען פערזאמלונגען פון די פאבריק-דעלעגאטען.

היינט קומט פאר א דעלעגאטען-פערזאמלונג אויף וועלכער ס׳וועט אנגענומען ווערען א שטעלונג. ווי מ׳טיילט אונז מיט, איז דער טעקסטיל-ארבייטער-פאראיין דעצידירט, אויב די אינדוסטריעלער וועלען נישט צוריקציהען דעם בעשלוס, וועלען זיי ערקלערען א שטרייק.

שטרייק אין דער ווידז. מאנופאקטור דויערט

(2) דאנערשטאג איז אין איינער פון די וועבעריי-אפטיילונגען פון דער „ווידז. מאנופאקטור" אויסגעבראכען א שטרייק. דער סכסוך איז אויסגעבראכען צוליב דעם, וואס די פאבריק-ליטונג וויל בעשעפטיגען די ארבייטער אויף מעהר ווערבשטוהלען. די ארבייטער האבען מורא, אז דאס וועט דערפיהרען צו א רעדוקציע פון די ארבייטער, און די פאבריק-ליטונג ווייזט אויף פונקט דעם היפוך: אז אזוי ארום וועלען די ארבייטער מעהר פערדינען ווי ביז איצט.

די ביז-איצטיגע קאנפערענצען, האבען דערווייל נישט דערפיהרט צו קיין פערשטענדיגונג.

פארזיכטיג מיט גאז!

דינסט פערטשאדעט געווארען צוליב אומפארזיכטיגקייט

(2) אויף גדאנסקא 28, האט די דינסט בראניסלאווא נאמיראווסקא, וואס דינט ביי א געוויסער ק. פערגעסען צו צודרעהען דעם גאז-קראן און זיך געלעגט שלאפען.

ווען דער בעל-הבית איז נעכטען אינדערפריה אריין אין דער קיך, האט ער די דינסט געטראפען ליגנדיג אין בעט אהן סימנים פון לעבען. אין א שווערען צושטאנד איז זי אפגעפיהרט געווארען אין שפיטאל.

מיסברויכן פון דער פערוואלטונג פון דער קאמונאלער קאסע אין טאמאשאוו

וואיעוואדזטווע געשלאסן די קאסע, און די פערוואלטונג איבערגעגעבן צו געריכטליכער פעראנטווארטליכקייט

(2) לויט א פעראָרדנונג פון וואיעוואדע יאשטשאלט, איז אין דער טאמאשאווער קאמונאלע קאסע אדורכגעפיהרט געווארען א לוסטראציע וועלכע האט פעסטגעשטעלט, אז די פריהערדיגע פערוואלטונג האט מיסגעברויכט די באנק. די וואיעוואדזטווע האט דעם ענין איבערגעגעבן דער פראקוראטור, זי זאל דעם געוו. פרעזעס אלעקסאנדער דאבראוואלסקי, זיין געהילף — וואצלאוו שמולסקי און דעם פערוואלטונגס-מיטגליד דיוד ליכטענשטיין צוציהען צו געריכטליכער פעראנטווארטליכקייט.

צוליב דעם, וואס די נייע פערוואלטונג איז געשטאנען אין פריינדליכע בעציהונגען מיט דער אלטער פערוואלטונג, האט די וואיעוואדזטווע בעשלאסען די קאמונאלע קאסע צו שליסען. אלס קאמיסאר איז בעשטימט געווארען עדווארד זאבערט געוו. דירעקטאר פון דער טאמאשאווער אפטיילונג פון דער באנק פאר האנדעל און אינדוסטריע.

אלפוילישער צוזאמענפאהר פון פאבריק-מייסטערס אין לאדז

(2) דעם 6. דעצעמבער ד. י. קומט פאר אין לאדז אן אלפוילישער צוזאמענפאהר פון פאבריק-מייסטערס, אויף וועלכען ס׳וועט בעהאנדעלט ווערען די איצטיגע שווערע לאגע און די געשאפענע סיטואציע.

שרפות צוליב שלעכטע געהייצטע אויוונס

(2) אויף פאמארסקא 6, האט נעכטען אויסגעבראכען א שרפה אין דער וואוינונג פון נתן בילער, די שרפה איז ענטשטאנען צוליב א שלעכט איינגעהייצטען אויוון.

צוליב דער זעלבער סיבה איז אויך אויסגעבראכען א שרפה אין דער וואוינונג פון רוזשע בארעש אויף קילינסקי 95.

ס׳איז שוין פאר קיינעם נישט קיין סוד,

אז די נייעסטע פערפומען, פודערז, טואלעט-זייפען, קעלנישע און בלומען-וואסערן און אלער ארט קאסמעטיק

צו קאנקורענץ-פרייזען

עמפפעהלט די אלעמען גוט בעקאנטע

PERFUMERJA

J. DRUKIER

5 ZAWADZKA 5, tel. 175-92.

בעמערקונג: פאר ענגראסיסטען — בעדייטענדע ראבאטען.

יודיש טעאטער אין „פילהארמאניע"

דירעקציע: ד. צעלמייסטער און א. בעזמאן.

היינט, זונטאג, 9 אוועגד גרויסע פייערליכע דאפעל-פארשטעלונג

מיט דעם לאדזער ליבלינג **רעגינא צוקער** מיט דעם לאדזער ליבלינג

אין דער העכסט קאמישער פיעסע

„חאצקעלע כלי-בו׳ניק"

נאך דער פארשטעלונג א גרויסע פרעהליכע רעוויע

מיט אנסאמבל די גאנצע קינסטלער-טרופע מיט רעגינא צוקער

מאנטאג, מאריעו, „פון כתריליאווקע ביז ניו-יארק"

מיט רעגינא צוקער. איינהייטס-פרייזען

דינסטאג אין „קאמעראל-טעאטער" טעאטער און פאטעלען

א ווארט-קאנצערט פון דער ווילנער טרופע

אין פראגראם: XVI יאר. פירונג: מ. מזאה. אין פראגראם:

דראמע, ליריק, הומאר און פאלקס-ליד. פרייזען פון 80 גר. ביז 2 זל.

פערזאנען, וועלכע ליידען פון ערשווערטען שטוהלגאנג,

אין דערביי פון מאסטדארם - שליימהויט-ערקראנקונגען, העמאראיד-קנאטען, פיסטעלן געקוועלט ווערען, נעהמען צום דארם ריין נאך פריה און ביינאכט צו עטוואס פירטעל גלאז נאטירליך ביטער-וואסער

Franciszka Józefa

צו בעקומען אין אלע אפטייקען.

מיטינג פון גייסטיגע ארבייטער

(2) קומענדיגען מיטוואך, וועט אין קינא „אשוויאטאווי" פארקומען א גרויסער מיטינג פון גייסטיגע ארבייטסלאזע, אויף וועלכער ס׳וועט ארומגערעדט ווערען די קריטישע לאגע פון די גייסטיגע ארבייטסלאזע.

פארפאל אין אן׳אייזען-געשעפט

(א) אין אייזען-געשעפט פון די ברידער ביאלעק (פיעטרק. 181) איז פ׳ליקס ביאלעק געטראפען געווארען פון א שטיק אייזען אין קאפ. די פאגאטאוויע האט איהם געגעבען הילף.

נייער קריזיס און ביער-שטייער

געהט שוין אריין אין קראפט פון 1-טען דעצעמבער

(א) ווי מיר דערוויסען זיך, האט די פינאנץ-מאכט שוין דערהאלטען די פעראָרדנונג, וועגען איינפיהרען דעם נייעם קריזיס-שטייער. וועלכער געהט אריין אין קראפט פון 1-טען דעצעמבער ד. י.

פון 1-טען דעצעמבער איז אויך שוין פערפליכטעט דער שטייער פון ביער, וויין און פון קינסטליכע מעהד.

שטרייק אין שטייגערט׳ס פאבריק

(א) אין שטייגערט׳ס פאבריק (קילינסקיעגא 193) איז נעכטען אויסגעבראכען א שטרייק צוליב די רעדוצירטע ארבייטסלוינען.

„שאפענפעלער" ארבייטען אין די שיך-געשעפטען

(2) אין גדליהו בערשטיינס שוך-געשעפט (זשעראמסקא 78) איז אריינגעקומען א קונה קויפען שיך. נאכ׳ן אויסגעהען האט ב. בעמערקט, אז דעם „קונה" האט זיך צו „געקלעבט" א פאר שיך. וועגען דעם פאל איז געמאלדען געווארען דער פאליציי.

אפגעשטעלט זיך א גרויסע מעבעל-פאבריק אין פאביאניץ

(2) אין פאביאניץ האט זיך אפגעשטעלט לאוואנאווסקיס מעבעל-פאבריק. 180 ארבייטער זענען געבליבען ארבייטסלאז. די ארבייטער האבען זיך געווענדעט צום לאדזער ארבייטס-אינספעקטאר וועגען אן׳אינטערווענץ.

גנבות

(2) פון ליפינסקי׳ס פריזיער-אנשטאלט (קאראלא 14) האבען גנבים צוגענומען מכשירים פאר 400 זל.

• • •

איי משה אלפערין׳ס ראלאניאל-געוועלב (זגערזשער 44) האבען זיך אריינגעריסען גנבים און ארויסגעטראגן צוקערווארג פאר 600 זל.

ארבייטס-אינספעקטאר וועט קאנפערירען אין שטרייק אין שלעסערס פאבריק

(2) צוליב דעם שטרייק אין שלעסערס פאבריק, פאהרט מארגען ארויס קיין אזארקאוו דער קרייז-אינספעקטאר פ. נאש. וואיטקעוויטש, כדי אויפ׳ן ארט דעם שטרייק צו ליקווידירען.

פערוואונדעט ביי דער ארבייט

(א) אין פעליקס שפיגעל-געשעפט (פיעטרק. 20) איז דער ארבייטער יאן באשקאווסקי צונישט דריקט געווארען פון א שווערער קאסטען. דעם ארבייטער איז צוגעקומען א האנד.

פון כשר׳ן באר „בריסטאל" פאלודניאווא 4

דער גוט-בעקאנטער און ערשטקלאסיג איינגעארדענטער באר „בריסטאל", פאלודניאווא 4, וועלכער געפינט זיך אונטער דער פערזענליכער ליטונג פון געניטע פאכמענער האט זיך דורך דער צייט פון זיין עקזיסטענץ קונה שם געווען ביי דער היגער יודישער בעפעלקערונג. די מיטאגען, אווענד-ברויטען, די הייסע צובייסען צו יעדער צייט זענען געשמאקפול און ווערען בערעכענט צו שפאט ביליגע פרייזען.

זעלבסטמערדער לאזט זיך נישט ראטעווען

(2) נעכטען האט זיך פער׳סמ׳ט דער 29-יעהריגער קאזשימיעזש זאטארסקי. ער האט זיך נישט געלאזט ראטעווען, און נישט געלאזט אפפיהרען אין שפיטאל. די פאגאטאוויע האט איהם געמוזט איבערלאזען אין דער היים.

אויסשטעלונג פון נתן שפיגעל

דער טאלאנטפולער מאלער נתן שפיגעל, וואס איז צוריקגעקומען קיין לאדז נאך זיינע גרויסע ערפאלגע אין אייראפא, ארדנט איין אין קומענדיגען חודש א גרויסע אויסשטעלונג פון זיינע לעצטע שאפונגען, ווי אויך פון די עקספאנאטען, וואס האבען געהאט אזא ריזיגען ערפאלג אין לאנדאן.

דיסקוסיע וועגען אלטען און נייעם טעאטער

היינט 9 אין אווענד קומט פאר אין זאל פון „הזמיר" א גרויסע דיסקוסיע „וועגען אלט׳ און נייעם יודישען טעאטער". ס׳וועלען ארויסטרעטען דיכטער בראדערזאן, רעד. לאזאר פיקס דיר. מאזה, ד״ר פעלעק, דר. טארטאקאווער, י. מ. מאשקאוויטש א. א.

צו דער דיסקוסיע איז ספעציעל געקומען פון ווארשא דער דירעקטאר פון צענטראלען ארטיסטען-פעראיין ה׳ מ. יופעליר.

טעאטער-רעפערטואר

פילהארמאניע: 4 נאכמיטאג — סימפאנישער קאנצערט; 9 אווענד — „חצקעלע כלי-בוניק".

יודיש קאמעראל-טעאטער: „ווען א פרוי פערגעסט זיך".

פויליש טעאטער: 4 נאכמיטאג — „אויספארשונג"; 8.30 אווענד — „זאיקאס וואוינונג".

קאמעראל-טעאטער: נאכמיטאג און אין אווענד „האו-האו".

פאפילארני: 4 נאכמיטאג — „לוקאשינסקי"; 8.30 אווענד „צפון-עקספרעס 133".

קאטעיל: „לאך, לאך".

ראדיא-פראגראם

זונטאג, דעם 29. נאוועמבער

10.15 גאטעסדינסט. 11.35 פארלעזונג. 11.58 צייטסיגנאל. 12.03 מוזיקאלישער פריהמארגען אין לאדזער פילהארמאניע. 1.00 סימפאנישער פריהמארגען אין ווארשאווער פילהארמאניע. 2.00 „די לעפן די אריטמע". 3.55 פראגראם פאר קינדער. 4.20 גראמאפאן-פליטען. 4.40 פארטראג. 4.55 גראמאפאן-פליטען. 5.15 פארטראג. 5.30 נוצליכע ידיעות. 5.45 קאנצערט. 7.00 פעלדשעריעס. 7.20 גראמאפאן-פליטען. 7.30 רעפערטואר. 7.45 פארטראג. 8.30 קאנצערט. 9.55 ליטעראריש-פיליטאל שעה. 10.10 איטאליענישע פאלקס-לידער. 10.40 קאמוניקאטען. 11.00 לייכטע און טאנץ-מוזיק.

מעלדונג

הסתדרות צעירי מזרחי בלודז קילינסקי 44

היינט זונטאג י״ח כסלו 8 א זייגער אין אווענד קומט פאר א רעפעראט פון ח׳ אהרן אסט איבער דעם לעבען און שאפען פון מהרש״א ז״ל צו זיין 300 יעהריגען יאהרצייט

נייעס! ◆ כשר! ◆ נייעס!

באַר „בריסטאָל“

פּאַלודניאַוואַ 4, טעל. 151-74

איבערצייגען קען זיך יעדער!

צוליב דעם גרויסען קריזיס, וואָס עס הערשט אין לאָדז נעמט זיך אונטער דער באַר „בריסטאָל“ אַרויסצוגעבען די אַלע שפּייזען נישט אויף רעקלאַמע נאָר צום טיש

פערשידענע קאַנאַפּקעס (שניטקעס)	20
פערשידענע סאַלאַטקעס	40
פערשידענע זופּען	
לאָקשען מיט יויך	40
יויך מיט קרעפּלעך	40
שוואַמען-זופּ	40
פראַנצויסקע זופּ	40
קרופּניק מיט פלייש	40
פּאַסעלקאָווע מיט פלייש	40
פערשידענע פליישען	
זופּען-פלייש	90
לונג און לעבער מיט קליסקעלעך	90
גוליאַש	90
פּאַפּריקאַזש	90
וואורשט מיט קרוים	90
קישקע מילץ	90
ווימפּלעך מיט קישקע	90
גראַשלעך	90
טשאָלענט מיט קישקע	90
געבראָטען גענזענס	90
קאַלבס-קאָטלעט	90
קאַלבס-ברוסט	90
צונג געפּעקעלט	90
דייטשער בעפשטיק	90
קאַרמאַנאַדע	90
האַמפּאַטען פערשידענע	
אָמלעט מיט קאָנפיטורען	40
געמישטער קאָמפּאָט	40
שטרודעל	40
טעה	25
טעה מיט זאַפט	35
טעה מיט ווייַן	35
פערשידענע סאָרטען ביער	25

מיטאָג פון 3 שפּייזען 1.50 און 4 שפּייזען מיט געפליגעל 2.25

[illegible] 40 גר.

מיט אכטונג באַר „בריסטאָל“ פּאַלודניאַוואַ 4

טעלעפאָן 151-74

קלאַנג-קינאָ

MIMOZA

קילינסקיעגאַ 178

היינט און פאָלגענדער טעג!

גרויסע פּרעמיערע!

„דער קעניג פון בולוואַר“

אין דער הויפּטראָלע:

GEORGE MILTON

אָנהויב 4 נאָכט., שבת און זונטאָג 2 בייטאָג

אויפ'ן ערשטען סעאַנס אַלע פּלעצער 60 גר

קלאַנג-קינאָ-טעאַטער

ZACHĘTA

26 זגערזשער 26

היינט און פאָלגענדע טעג!

גרויסע פּרעמיערע!

Rio-Rita

מיט'ן אנטייל פון דער געטליכער

BEBE DANIELS און דעם העלדישען **JOHN BOLES**

דאָס שעהנע און גליקליכע ליבעס-פּאָרל וועט זינגען די שענסטע מעלאָדיעס. דער פילם „RIO-RITA“ איז א יום-טוב פון דער קלאַנג-זינגענדער פילם-קונסט.

אָנהויב אין געוו. טעג 4 נאָכמ. שבת, זונטאָג 12 בייטאָג.

יעדער איינציגער

האָט זיך איבערצייגט, אַז פאַר

מעבעל

דיוואַנעס, פעלצען, נייה-מאַשינען, גאַרדעראָבען אז"וו צאָהלט די העכסטע פּרייזען

א. ווייצמאַן שענקעוויטש 23

טעלעפאָן 191-00.

ביי מיר איז שטענדיג פערשידען געניצט מעבעל אין גוטען צושטאַנד צו פערקויפען.

וויכטיג פאַר לאָדז און פּראָווינץ!

יודישע לאַנגע מלבושים

בעקומט איהר אין דער בעוואוסטער פירמע

ה. שניצער, נאָוואָמיעסקאַ 3

אין הויף, געוועלב 39

(אויך איינגאַנג דורך ווסכאָדניאַ 13)

איך בעזיץ שטענדיג אויף לאַגער א גרויסען אויסוואַהל פון אַלערליי יודישע מלבושים, ווי: בעקעשע און זיידענע יופּיצעס, שלאַפראָקען, אַלפּאַגענע, צייגענע, האַלב וואָלענע כאַלעטלעך, זומער- און ווינטער-פּאַלטענס, געהאַקטע אַנציגער פאַר ערוואַקסענע און פאַר קינדער, אויך גאַנצע אויסשטעהערס פאַר חתנים.

בעמערקונג: כ'נעהם אויך אָן בעשטעלונגען פון אייגענע סחורות. די בעשטעלונגען ווערען אויסגעפיהרט אין פערלויף פון 24 שעה. פאַר אויסשטעהער פון חתנים – ספּעציעלער ראַבאַט.

הורט און דעטייל! רעעל און ביליג!

געדענקט די אַדרעס: נאָוואָמיעסקאַ 3. אין הויף, געוועלב 39

קומט און איבערצייגט אייך! 7250

זיכערע הילף און א רפואה

אהן א אָפּעראַציע, אָן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיסונג פאַר קראַנקע אויף קילעס פאַר מענער ווייבער און קינדער. פערשידענע קאַליקעס אין גוף פאַר הויקערס און פיס

פערלאָזט אייך נישט, חייף דער ווינקעל-בראָך ווערט גרויס אַזוי ווי א מענשען-קאָפּ, אָדער אַזוי ווי א וואַסער-מאַי און עס פאַלט אַראָפּ אין דעם פוס און דער קראַנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראַנדיג און שטאַרבט. ספּעציעל געמאַכטע הילף-באַנדאַזשען אויסגעצייכענט נאָך דורך גרויסע פּראָפעסאָר'ען מיט מיינע בעהאַנדלונג און פון דייטשע פּראָפעסאָר

דאַקטאָר ברעכורעקונג בעזאָרגונג זיכער דעם שמערצען און געפעהרליכסטע ברוך. אויך פאַר הויקערס לייטונגען מיט הייל-גארטעלען און אָפּאַראַטען פאַר פערקרומטע פוס און פלאַט-פוס ספּעציעלע איינלאַגען אין די שיך. יונגענטליכע געמענע פיס און הענד, געמענע זאַקען פאַר די גרעסטע קראַנקע אָרטן.

עמפּפאַנגט פון 9 ביז 1 בייטאָג און פון 3 ביז 7 אין אָוונד.

אָרטאָפּעדישע אנשטאַלט

Specialist J. RAPAPORT Ortoped

von Lemberg Łódź, WOLCZANSKA 10,

tel. 221-77, front, parter.

בעמערקונג: דאָס פערזענליכע ערשיינען פון די קראַנקע איז אומבעדינגט נויטיג. דיפּלאָמען האָבען אויסגעשטעלט פאָלגענדע אוניווערזיטעטס-פּראָפעסאָרען: פּראָפ. ד"ר באַראַנטש, פּראָפ. דר. י. מאַרישלער, פּראָפ. ד"ר בר. קיעלאַנאָווסקי און אויך אַנדערע.

מיר נעהמען אויך אָן פערזיכערטע פון דער קראַנקען-קאַסע.

דאַנקזאַגונג.

דערמיט דריק איך אויס מיין הערצליכען דאַנק דעם גרויסען ספּעציאַליסט ה' דיר. ראַפּאָפּאָרט, וואָהנהאַפט אין לאָדז, וואָלטשאַנסקאַ 10 פאַר לאָקאַליזירען מיר דעם בראָך, אויף וואָס כ'האָב געליטען א סך יאָהרען.

באַנדע עליאַש, פּיעטריקאָווער 50.

עלטערן!

פערשרייבט אייער קינד וואָס לערנט אין א פּוילישער שולע אין דעם איינציגען מוסטערהאַפטען רעליגיעזען בית ספר

„תורה-ודת“

פּל. וואָלנאָשטשי (נייע שטאָט) 6

דאָס לעהר-פּראָגראַם פון תורה ודת נעמט אַרום א קורס פון אַלערליי למודי קודש (עברי, חומש, רש"י, נ"ך, משנה, תלמוד) העבראַאישע שפּראַך, יודישע געשיכטע א.ז.וו. און אַלעס וואָס א יודיש קינד דאַרף צו וויסען. דאָס לעהר-פּערזאָנאַל בעשטעהט פון די בעסטע פּעדאַגאָגישע קרעפטען. ס'ווערען אָנגענומען נייע שילער פון 5 ביז 14 יאָהר, צוליב'ן קריזיס הנחה פּרייזען פאַר קינדער, וואָס לערנען אין פּוילישע שולען.

„SANATO“

כירורגיש-וועכנעריז-אנשטאַלט

אַגראַדאָוואַ 10, טעל. 213-57

1-טע און 2-טע קלאַס

גינעקאָלאָגיש-וועכנעריז-אָפּטיילונג

ד"ר מעד. ש. איינער. ד"ר מעד. י. בוים, ד"ר מעד. ייטלער-קוריאַנסקאַ ד"ר מעד. וו. אייכנער

פּרייז פון א געבורט

אין 2-טען קלאַס צוזאַמען מיט פערהיטונגס-מיטלען

200 זל.

אויפזיכט איבערן קינד ד"ר מעד. י. פּאַלאַכאָוו

כירורגישע אָפּטיילונג פון ד"ר מעד. מ. קאַנטאָר

DOKTUR

H. WOŁKOWYSKI

צעגעלניאַנאַ 4, טעל. 216-90

ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט- און ווענערישע קראַנקהייטען, מענער-שוועכע, אַלע אַרט אַנאַליזען, עלעקטראָטעראַפּיע, בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-שטראַהלען.

נעמט אָן פון 8–2 און פון 5–9 אָוונד.

בעזונדער וואַרטע-צימער פאַר פרויען.

Doktór

Łagunowski

Piotrkowska 70

i róg Traugutta

Tel. 181-83

Specjalista chorób skórnych, wenerycznych i moczopłciowych

Leczenie światłem: promieniami Roentgena i lampą kwarcową.

Przyjmuje od 8^{30} do 10^{0} rano, od 1-ej do 2^{30} pp od 6 do 8^{30} w., w niedziele i święta od 10 pd -ej. Dla pań oddzielna poczekalnia

Dr. med. NIEWIAŹSKI

ספּעציאַליסט פאַר סיפיליס, טריפּער און הויט-קראַנקהייטען, בעהאַנדלונג פון מענער-שוואַכע

אַנדזשעיאַ 5, טעל. 159-40

נעמט אָן פון 8–11 און פון 5–9 אָוו.

זונטאָג און יום-טוב פון 9–1 פאַרמ

בעזונדערער וואַרטע-זאַל פאַר פרויען.

Dr. med.

Haltrecht

ספּעצ.-אַרצט פאַר הויט און געשלעכטס-קראַנקה.,

נעהמט אָ' פון 8–9.30 פריה פון 1–2 נאָכמיטאָג און פון 6 ביז 9 אָוונד.

זונטאָג פון 9 ביז 1 בייטאָג.

פּיעטריקאָווער 10

טעל. 245-21.

פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע פּרייזען.

Dr. Z. Rakowski

ספּעציאַליסט פאַר אויערען, נאָז, האַלז- און לונגען-קראַנקהייטען

11-טען ליסטאָפּאַד 9

קאָנסטאַנטינער טעלעפאָן 127-81

שפּרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אָן אין לעטשניצע נערושער 17 פון 10 — 11 און פון 2 — 3

Lekarz-dentysta

Z. BIELAKOWSKA

powróciła.

Kilińskiego 113, róg Nawrot.

winda — telefon 148-27

od g. 10 — 1 i od 4—7.

Dr. J. Herszfinkiel

ספּעציאַליסט פאַר קינדער-קראַנקהייטען

האָט זיך איבערגעצויגען

אויף **זשעלאַזנאַ 8a**, טעל. 111-87

נעהמט אָן פון 8–9 און פון 3–5 נאָכמ.

Samochody

i motocykle używane

Kupno, sprzedaż, komis, zamiana.

Agencja Aotu

Gdańska 82 tel. 189 28

Dr. med.

R. ZALCWASSER

כירורג

ציגעל-גאַס 19, טעל. 125-17

צוריקגעקעהרט.

עמפּפאַנגט פון 4–7 נאָכמיטאָג. 7398

זעלטענע געלעגענהייט!

א **קאָמפּלעטע איינריכטונג**

פון א ליקיעראַן וויינ-פאַבריק איז ביליג צו פערקויפען. – נעהערעס צו ערפאַהרען ביי ה. מישליבאָרסקי מאָניטשאַצקאַ 16.

Dr. med.

REICHER

פּאַלודניאַוואַ 28, טעל. 20193

ספּעציאַל-אַרצט פאַר מענער-שוואַכע-בעהאַנדלונג

נעהמט אָן פון 8–11 פריה און פון 5–8 אָוונד. זונטאָג און יום-טובים פון 9–1 בייטאָג.

Dr. med.

N. ROZEN

צאָהן-כירורג צאָהן, קיפער, דזיאַנסלעס, גימען- און צונג-קראַנקהייטען

רענטגענאָדיאַגנאָסטיק.

Andrzeja 7, tel. 216-57

פון 3–7 נאָכמ.

Dr. med.

URBACH

האָט זיך איבערגעצויגען

אויף פּיעטריקאָווער 8

טעלעפאָן 148-89

ספּעציאַליסט פאַר נערווען-קראַנקהייטען.

נעמט אָן פון 4 ביז 6 נאָכמיטאָג.

DR. MED.

J. LUBICZ

כירורג-אָרטאָפּעד

פּאַלודניאַוואַ 9, טעל. 183-17

קראַנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פּלייצעס און גלידער

אייגענע פּראַצאָווניע פון זעמליבע אָרטאָפּעדישע אַפּאַראַטען ווי: הקלאַרקעס אויף פּלאַטפוסען, קונסטליכע הענד און פיס, גאָרסעטען א. ז. וו.

נעהמט אָן פון 2.30 ביז 4.30 נאָכמיטאָג.

מעבעל

א איבעראַשונג פאַר די אַלע, וואָס ווילען קויפען מעבעל!

מיר בעזיצען אויף לאַגער אַלע אַרט מעבעל פון די בעסטע אויסל. מאַטעריאַלען. די פּרייזען זענען רעדוצירט מיט 50%

א קאָמפּלעטע שלאָף צימער צום פּרייז פון **1050** זל.

" " שפּייז-צימער " " " **1250** "

" " גאַבינעט " " " **850** "

ווי אויך איינצעלנע מעבעל-שטיקער, בילינגער ווי איבעראַל

איז צו בעקומען אין **„סטיל“, נאַרוטאָוויטשאַ 4** טעל. 190-26. קומט און איבערצייגט אייך!

א מעדעל

צו אַנאַזשור-מאַשין שטענדיגע אַרבייט, זי זאָל אויך קענען שניידען זאַנבקעס ווערט געזוכט ביי פּיר. קאָהן, יוסכאָדניאַ 8 אין דער שטיקעריי.

Dr. med.

H. LUBICZ

ספּעציאַליסט פאַר הויט-, ווענערישע און געשלעכטס קראַנקהייטען

צעגעלניאַנאַ 7 (פריהער 43) טעל. 141-32

עמפּפאַנגס-שעה'ן 8 – 10, 12 – 2 און 5 – 8, זונטאָג און יו"ט 9–1. פאַר דאַמען בעזונדערער וואַרטע-זאַל.

PAW ציהט צו...

אזוי ווי א מאגנעט ציהט צו די בעריהמטע מארקע פון אונזערע אויסארבייטונגען די צאהלרייכע מאסען דאמען און הערען, אזוי שטענדיג און אזוי אויך נייע קליענטען, אין אונזער סאלאן פאר דעטייל-פערקויף אויף פיעטריקאווער 154

ווער עס קויפט איין מאל, דער קויפט שטענדיג!

דאס איז אונזער דעוויז, לויט וועלכען מיר בעמיהען זיך שטארק צו פערקויפען שטענדיג דאס, וואס איז דאס נייעסטע און בעסטע צו פאבריקס-פרייזען.

דער ריזיגער אויסוואהל, דער וואס מעהר וואקסענדער קרייז פון אונזערע קליענטען, ענטציקט יעדען איינציגען, ווער עס קומט צום ערשטען מאל אריין אין אונזער סאלאן.

מיר בעריקזיכטיגען יעדע איינציגע פיגור, אזוי פון א יונג פרייליין און פון א עלעגאנטער דאמע.

אויסנאהמס-געלעגענהייט!

פונ'ם 1-טען דעצעמבער ארדנען מיר איין א געלעגענהייטליכען ווייהנאכטס-פערקויף און צו דעם צוועק לאדען מיר איין די ג' קליענטען אויפ'ן 1-טען שטאק פון אונזער דעטייל-סאלאן אויף

154 פיעטריקאווער 154

„PAW“
סאלאן פאר דעטייל-פערקויף
Łódź, ul. Piotrkowska 154

עס גילט פאר יעדער פרוי דער כלל
צו פערלאנגען „PAW“ וועש איבעראל.

מיט 25 פראָצענט ביליגער ווי איבעראל!
דאמען= און הערען-פעלצען
ווי אויך אלע איינצעלנע פעלעכלעך
איך א רייכען אויסוואהל מיט גוטע בעדינגונגען אין פעלץ = ווארען - געשעפט
I. SZWARCMAN
Narutowicza 42, tel. 166-31
בעמערקונג: קיין שום פיליאס בעזיץ איך נישט.

LOKAL
7-mio pokojowy, frontowy na 1 piętrze **do wynajęcia** od zaraz przy ul. Gdańskiej, między ul. Zawadzką a 11 listopada. Czynsz mieszkan. niski. Wiadomości udziela Kancelarja Gimn. Zgr. Kupców, Narutowicza 68 od godz. 9–15, tel. 115-31

האמעאפאט
Dr. med. M. GELLER
לאדז, קאפערניקא 49
טעלעפאן 245-50
היילט מיט קרייטעכצער אין אלע קראנקהייטען.

Dr. H. Weisshoff
אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
זאוואדזקא 23, טעל. 162-95
נעהמט אן פון 4–6 נאכמיטאג.

44 וויכטיג פאר מחותנים! 44
קייפט נישט קיין
מעבעל בעפאר איהר איבערצייגט אייך נישט אין מיין מעבעל-געשעפט
Ch. ŁAZNIK
44 גדאנסקא (דלוגא) 44
טעל. 162-55
נאר ביי מיר קענט איהר בעקומען פערש. מעבעל שעהן, גוט און ביליג.
בעט: בקויף אויך גענוצט מעבעל, דיוואנעם א. ז. וו.
44 קומט און איבערצייגט אייך! 44

אשותּה
מיט 3000 דאלאר
קען צוטרעטען צו א בוי און איינריכטען א ספּעציעלע לעטשניצע. — גוטער ערפאלג געזיכערט אפערטען אונטער „Zakład Leczniczy“ אין אדמיניסטראציע פון דער צייטונג.

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנאנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זל.

וויכטיג פאר א זייגערמאכער, עס איז דא איבערצוגעבען אנ'אלט איינגעפיהרט זייגערמאכער געשעפט מיט איינריכטונג אויף זעהר גוטע בעדינגונגען ביי פאוולאווסקי ראקיטשינסקא 22 צו ערפאהרען פון 9 פריה ביז 9 אוונט.

3 קעלער'ס אויף נאוואמיעסקא 21 פון זאפארט אפצוגעבען געאייניגט אויף קויהלען און אויך אויף א פאבריקעל צו ערפאהר'ען אין פוסטער-געוועלב נאוואמיעסקא 31.

געוועלבער און לאגערן גיבען מיר איבער אין פאכט אויף קאשטשעלנא 3. צו ערפאהרען ביים ווירט.

פערשידענעס

כ'קויף קינדער-זאקען-מאשינדלעך פון נומער 1 ביז 8 און אויך א שליטען-מאשין צו רענדלען. אפערטען א... עבען ביי ענגעלקי, פיעטריקאווער 24, וואוינונג 19. 7203

איך לוין בעהם איך אן אויף א 12-ער און 13-ער שטריק-מאשינען רעגדער און סוויטערס. מ. אייזענבערג, נאוואמיעסקא 26.

מעכאנישע שלייפעריי נעהמט אן צו שלייפען, שערען, מעסער און לאנגע מעסערס. פולנאצנא 18, אין פראנט-געוועלב.

א שותף מיט 2000 זל. זוך איך צו א גוט איינגעפיהרטע האנדעלס-ביורא מיט א גרויס פערדינסט. אפערטען אין אדמינ. אונטער א שותף, אדער פון 10 ביז 12, טעלעפ. 15-166.

א קאסע-שראנק און א ביורקא ווי אויך א שרייב-טיש ביליג צו פערקויפען, וואלבארסקא 4, ביים ווירט.

לאקאלען

א פארטער-לאקאל נעבען פלאץ וואלנאשטשי, אין פון באלד איבערצוגעבען. צו ערפאהרען ביי ראק, נאוואמיעסקא 14, אין געוועלב.

ביליג צו פערמיטען א צימער, געאייגנעט פאר א דאמען-שניידערין, אדער אויף א ביורא. ביי פישאף, פולנאצנא 9, אויך אויספערקויף פון פערשידענע מאלער-שאבלאנען. 7223

פון זאפארט ביליג איבערצוגעבען זוניגע 3 גרויסע שטיבען און קיך, פולנאצנא 31, ווינקעל סאלנא, וואוינונג 10. 7251

צו פערדינגען 2 וואוינונגען צו 2 שטובען און קוכען מיט אלע בעקוועמליכקייטען אויף בזשעזשינער 11, צו ערפאהרען ביים ווירט.

וואוינונגען צו פערמיטען, איינצעלנע שטובען אויף פראנציסקאנער גאס. צו ערפאהרען מרדכי גבאי'ס גאס 9, ביי צוקער-מאן.

א מעבלירט צימער, ביליג צו פערדינגען. ווסכאדניא 64, וו. 15. 7254

א וואוינונג איבערצוגעבען פון צוויי צימער מיט א קיך, מיט בעקוועמליכקייטען, 11. ליסטאפאד (קאנסטאנטינער) 47, ביי י. בוכהאלטער.

א צימער מיט א בעזונדערן איינגאנג איבערצוגעבען, פולנאצנא 31, וו. 16. 7261

Przyjmę 1–2 panów na spanie przy int. rodzinie za niskiem wynagrodzeniem miesięcznym. Pomorska 14, front, II p. mieszk. 4. 7217

אבאנעמענטס-פרייז: אין לאדז – 5 זל. א חודש מיט צוטראגען א היים; אויף דער פראווינץ 6–5 זל. א חודש אין אויסלאנד – 8 זל.
פאר'ן אינהאלט און טערמינען די אנאנסען איז די רעדאקציע נישט פעראנטווארטליך, די אדמיניסטראציע איז אפען ביי טאג און ביינאכט.

אנאנסען-פרייז: פאר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפאלטען
אין טעקסט—40 „ „ „ „ —60 „ 4 „
נאכ'ן טעקסט—12 „ „ „ „ —18 „ 8 „
אויסער דער שטאט 50 פראצ. ... 100 פראצ. ... טעלעפאנען—10 גר. א ווארט

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Zilberberg. Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.